

Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova

RAPORTUL ANUAL CONSOLIDAT
privind
Controlul financiar public intern
pentru anul 2019

Chișinău 2020

APROBAT:

[Signature]
Gheorghe PUȘCUȚA
Viceprim-ministru,
Ministru al Finanțelor

L.Ș. „01” *in* in in 2020

RAPORTUL ANUAL CONSOLIDAT
privind
Controlul financiar public intern
pentru anul 2019

Cuprins

Abrevieri	4
1. Rezumat	7
2. Controlul Intern Managerial în cadrul entităților publice	10
2.1. Situația privind sistemele de CIM.....	11
2.2. Analiza Declarațiilor de răspundere managerială	21
2.3. Opinia auditului intern și extern privind funcționalitatea sistemelor de CIM.....	23
2.4. Misiunile pilot de evaluare a Controlului Intern Managerial	25
3. Situația auditului intern în sectorul public	26
3.1. Organizarea și funcționarea auditului în sectorul public.....	27
3.2. Realizarea activității de audit intern.....	34
4. Coordonarea și armonizarea centralizată a CFPI	42
4.1. Coordonarea centralizată a CFPI de către Ministerul Finanțelor	42
4.2. Consiliul CFPI și rolul acestuia	45
4.3. Implementarea Programului de dezvoltare CFPI pentru anii 2018-2020	46
5. Concluzii și recomandări	48
6. Anexe	52

Abrevieri

APC	Administrație Publică Centrală
APL II	Administrație Publică Locală de nivelul al doilea
ARI	Agenția Relații Interetnice
CIM	Control Intern Managerial
CFPI	Control Financiar Public Intern
CNAM	Compania Națională de Asigurări în Medicină
CNAS	Casa Națională de Asigurări Sociale
CR	Consiliu Raional
MA	Ministerul Apărării
MAEIE	Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene
MADRM	Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului
MAI	Ministerul Afacerilor Interne
MECC	Ministerul Educației, Culturii și Cercetării
MEI	Ministerul Economiei și Infrastructurii
MF	Ministerul Finanțelor
MJ	Ministerul Justiției
MSMPS	Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale
PM	Primăria Municipiului
SAI	Subdiviziune de Audit Intern
SNAI	Standarde Naționale de Audit Intern
SNCI	Standarde Naționale de Control Intern
TI	Tehnologii Informaționale
UCA	Unitatea Centrală de Armonizare (Direcția politici în domeniul CFPI)
UE	Uniunea Europeană

2019 PE SCURT

Control Intern Managerial

6

Entități publice cu obligație de raportare nu au prezentat rapoartele CIM

20%

din entități publice (3 APC și 7 APL II au supraapreciat nivelul de conformitate a CIM)

2

Entități publice din 51 au raportat conformitate deplină a sistemului CIM

Cancelaria de Stat și Agenția Relații Funciare și Cadastru

99

Entități publice subordonate au raportat sisteme CIM conforme, iar 12- sisteme CIM neconforme

Auditul Intern

49%

SAI din cele 99 SAI

cu obligație de raportare, au prezentat rapoartele de activitate

62%

SAI dintr-o singură persoană

în cadrul APC și APL de nivelul II

59%

SAI funcționale din 111 SAI instituite

43%

SAI nu au un conducător desemnat

15,8%

reprezintă nivelul mediu de fluctuație a personalului

Gradul de ocupare a funcției de auditor intern

APC

60,9%

APL

36,6%

230 misiuni de audit intern
efectuate

154 planificate și 76 ad-hoc

75% din auditorii interni au asigurat
participarea la cel puțin 40 de ore
de instruire2234

Recomandări oferite

din care 93% acceptate

36% din cei 122 auditori angajați în SP
dețin certificate de calificare
profesională61% reprezintă nivelul
implementării
recomandărilor în termen
iar 15% din recomandări nu sunt abordate

Armonizarea Centralizată

8 Acte normative în domeniul
CFPI elaborate și aprobate4 în domeniul auditului intern
4 în domeniul CFPI/CIM6

Misiuni pilot ghidate

3 misiuni de evaluare a CIM de către coordonatori
3 misiuni de audit intern1 Atelier de lucru pentru
funcționarii de rang înalt3

Conferințe în domeniul CFPI

35 de activități de instruire
organizate și desfășurate16 auditori interni au obținut certificat
în cadrul examenului de calificare
profesională

1. Rezumat

Raportul anual consolidat privind Controlul Financiar Public Intern pentru anul 2019 (în continuare, raport) este elaborat în conformitate cu prevederile Legii nr.229 / 2010 privind controlul financiar public intern, în baza rapoartelor privind activitatea de audit intern prezentate de 51 SAI și rapoartelor privind controlul intern managerial, prezentate de 53 entități publice.

Rolul raportului este de a prezenta situația actuală a auditului intern în sectorul public și a sistemelor CIM, precum și de a contribui la identificarea posibilelor direcții de dezvoltare a acestora.

În rezultatul sistematizării informațiilor colectate, Ministerul Finanțelor relevă următoarele:

Controlul intern managerial:

- **6 entități** publice din cele care au avut obligativitatea raportării sistemului CIM (BNS, CR Cimișlia, CR Fălești, CR Hîncești, CR Ialoveni și CR Rezina) nu au prezentat Ministerului Finanțelor Raportul consolidat / Raportul privind CIM;
- Nivel de conformitate deplină a sistemelor CIM a fost raportat de către **două entități** publice raportoare (Cancelaria de Stat și Agenția Relații Funciare și Cadastru), precum și de **66 de entități publice** subordonate organelor APC și **33 de entități publice** subordonate organelor APL II;
- Declararea supraapreciată a nivelului de conformitate al sistemului CIM în Declarația de răspundere managerială, comparativ cu rezultatele autoevaluării, reflectate în rapoartele prezentate, a fost admisă de către **3 organe APC** și, respectiv, **7 organe APL II**;
- Neconformitate totală a sistemelor CIM a fost raportată de către **12 entități publice** subordonate MEI și MADRM;
- Similar perioadei precedente de raportare, în cadrul entităților publice se constată un nivel slab de comunicare a standardelor și principiilor de etică, precum și resurse insuficiente alocate pentru dezvoltarea profesională continuă;
- În cadrul unor entități publice nu sunt instituite proceduri pentru raportarea neregulilor, suspiciunilor de fraudă și corupție;
- **73 la sută** din organele APL II raportează desemnarea coordonatorilor sistemelor CIM și doar **50 la sută** din acestea raportează că întreprind acțiuni de dezvoltare a CIM;
- Managementul riscurilor și documentarea proceselor rămân a fi în continuare componentele cu un grad relativ scăzut de implementare.

Auditul intern

- **Din 99 entități** publice care aveau obligația de raportare, **48 nu au prezentat** rapoarte de activitate pentru anul 2019, dintre care **doar 10** au informat Ministerul Finanțelor despre imposibilitatea raportării privind activitatea de audit intern din următoarele motive: (i) în perioada de raportare structurile de audit intern nu au fost funcționale din lipsă de personal; (ii) rapoartele de serviciu cu auditorii interni la momentul raportării sînt întrerupte ori suspendate;
- Numărul SAI instituite în structurile organizaționale ale entităților publice a crescut cu **7,8 %** față de situația anului precedent. În același timp, numărul auditorilor interni este practic în stagnare, înregistrând o creștere ne semnificativă de doar **2,5 la sută**. Ritmul de dezvoltare a acestei funcții este lent și insuficient pentru consolidarea sistemului CFPI;
- Asemenea perioadei precedente de raportare, problema suplinirii cu personal a SAI persistă în întregul sector public. Gradul de ocupare a funcțiilor de auditor intern în organele APC este de **60,9%**, iar în organele APL II este de doar **36,6%**. Nivelul mediu de fluctuație a personalului de audit intern în sectorul public este de **15,8 la sută**, iar organele APL de nivelul întâi, în general, nu beneficiază de servicii de audit intern;
- Din 35 organe APL II, **4 nu dispun de SAI** și anume: CR Edineț, CR Fălești, CR Telenești și CR Șoldănești. Totodată, la data raportării, doar 13 din cele 31 SAI instituite în cadrul organelor APL II erau funcționale;
- Activitatea de audit intern este concentrată preponderent în subdiviziuni structurale mici, **69 SAI, reprezentând circa 62% din SAI** instituite în structurile organizaționale ale organelor APC, ale entităților publice subordonate acestora și ale organelor APL II sînt create dintr-o singură unitate de personal;
- La moment, **54 de persoane** dețin certificat de calificare în domeniul auditului intern, dintre care **44** au rămas să activeze în structurile de audit intern ale entităților publice;
- **30 SAI sau 59 la sută** din totalul SAI raportoare dispun de un PAÎC, elaborat în corespundere cu prevederile SNAI 1300;
- **22% din totalul SAI (11 SAI)** au reiterat faptul că, nu auditează sistematic întregul obiect al auditului intern. Suplimentar, **16% din totalul SAI (8 SAI)** elaborează planuri de activitate fără a ține cont de expunerea la riscuri, inclusiv la riscuri de fraudă și corupție, iar în cazul a **4 SAI** – se elaborează planuri de activitate fără o coordonare prealabilă cu părțile interesate;
- Numărul total al misiunilor de audit realizate depășește planul stabilit cu **10,6 puncte procentuale**;
- Gradul de implementare a recomandărilor de audit intern înregistrează o ușoară creștere față de perioada precedentă, **constituind circa 61%** pe întreg sectorul public, în timp ce **15 la sută** din recomandările inițial acceptate de manageri, nu au fost abordate deloc.

Armonizarea centralizată

În perioada anului 2019, activitatea de armonizare a sistemului CFPI s-a axat preponderent pe: elaborarea și actualizarea cadrului normativ, activitățile de instruire, conștientizare și suport în realizarea misiunilor pilot de evaluare a sistemelor de CIM, precum și misiunilor pilot de audit intern. În acest context, se pot menționa:

- Elaborarea și/sau actualizarea mai multor acte normative în domeniul CFPI. Astfel, a fost elaborat și aprobat un nou concept de dezvoltare profesională continuă și de certificare a autorilor interni, precum și un mecanism de evaluare a calității activității de audit intern în sectorul public;
- Organizarea examenului de calificare profesională a auditorilor interni, în rezultatul căruia 16 auditori interni au obținut certificare profesională;
- Organizarea și desfășurarea a 20 de seminare de instruire pentru auditorii interni și 15 – pentru managerii operațional și coordonatorii CIM;
- Organizarea unui atelier de lucru pentru conducerea ministerelor și a Secretariatului General al Guvernului, precum și a 3 conferințe în domeniul CFPI;
- Pilotarea a 3 entități publice în evaluarea sistemului CIM și 3 SAI – în efectuarea misiunilor de audit intern, cu focus pe sistemul CIM.

Activitățile realizate în perioada de referință au fost susținute prin suportul proiectului de Twinning, finalizat în luna septembrie 2019, proiectului de cooperare cu Ministerul Finanțelor al Letoniei, precum și prin Acordul de colaborare încheiat cu Ministerul Finanțelor al Regatului Țărilor de Jos.

Este de menționat că, reducerea statului de personal al UCA, de la 7 la 5 angajați, concomitent cu majorarea volumului de sarcini, creează deficiențe în aspectele ce țin de: a) promovarea și aprobarea proiectelor de acte normative elaborate; b) executarea solicitărilor entităților publice cu privire la acordarea suportului metodologic în teren; c) evaluarea calității activității de audit intern; d) evaluarea sistemului CIM în cadrul entităților publice.

În vederea consolidării funcției de audit intern în sectorul public și perfecționării sistemelor de CIM în cadrul entităților publice, Ministerul Finanțelor rămâne în continuare fidel angajamentului de dezvoltare a cadrului normativ, precum și elaborare a unor metodologii și instrumente de lucru cu aplicabilitate practică, care au scopul principal de a facilita activitățile specifice domeniului.

Nu în ultimul rând, activitățile de suport și de conștientizare privind necesitatea și utilitatea sistemelor CIM și funcției de audit intern rămân a fi printre prioritățile pe termen scurt și mediu.

2. Controlul Intern Managerial în cadrul entităților publice

Implementarea unui sistem de CIM corespunzător este un proces de durată, care necesită eforturi substanțiale din partea tuturor angajaților entității publice și, în mod deosebit, din partea personalului cu funcții de conducere. Elaborarea rapoartelor anuale privind CIM și consolidarea acestora oferă o viziune / perspectivă de la nivelul fiecărei entități publice raportoare, cât și per ansamblu pe domeniu, în ceea ce privește situația actuală a sistemelor de CIM, precum și evoluția acestora.

Monitorizarea și raportarea situației cu privire la sistemele de CIM ale entităților publice este realizată de Ministerul Finanțelor în baza rapoartelor anuale (consolidate) ale APC și APL II, care reflectă rezultatele autoevaluării sistemului de CIM pe întregul domeniu de competență al autorității și, după caz, a opiniei auditului intern, efectuate în baza Ordinului ministrului finanțelor nr.4/2019.

În acest sens, Ministerul Finanțelor deține rolul de a prezenta situația aferentă nivelului de implementare a sistemului CIM în sectorul public, precum și de a oferi recomandări de îmbunătățire.

Astfel, capitolul respectiv oferă o imagine de ansamblu a sistemelor curente de CIM ale entităților din sectorul public, având la bază:

- ◆ analiza rapoartelor anuale consolidate privind CIM, prezentate de organele APC și APL II, care includ și informații aferente entităților publice subordonate;
- ◆ declarațiile de răspundere managerială, emise și semnate de către managerii entităților publice;
- ◆ aprecierea sistemelor CIM efectuată de către auditorii interni, din cadrul entităților publice, precum și concluziile generale ale Curții de Conturi.

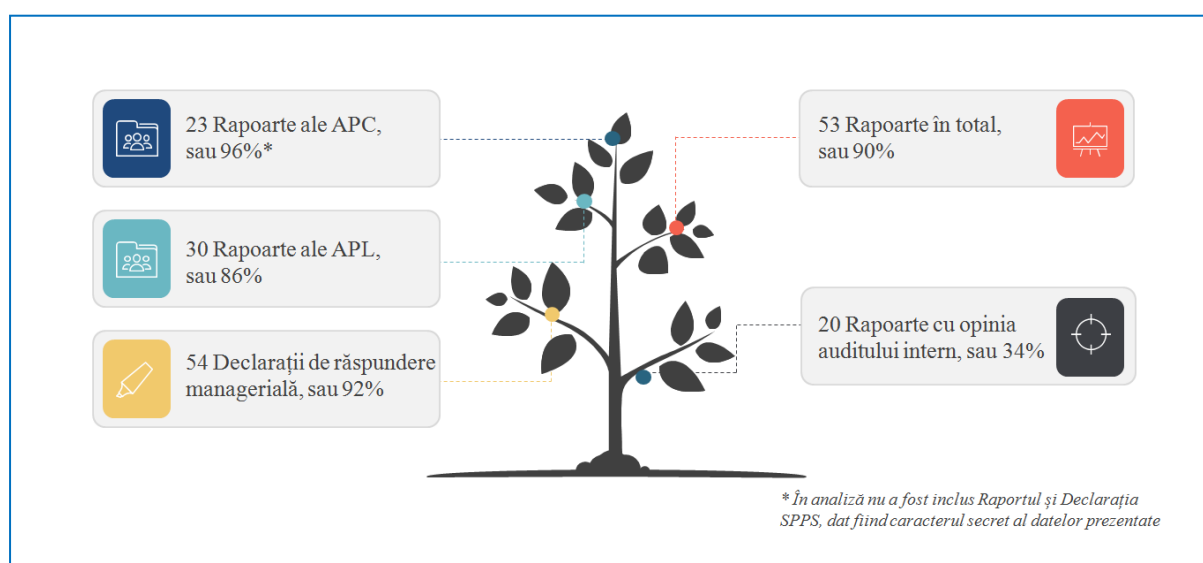

Figura nr.1. Raportarea CIM în sectorul public

De menționat că, Raportul anual (consolidat) de CIM nu a fost prezentat de către 6 entități publice (BNS, CR Cimișlia, CR Fălești, CR Hîncești, CR Ialoveni și CR Rezina). De asemenea, acestea din urmă, cu excepția BNS, nu au prezentat Declarația de răspundere managerială pentru anul 2019.

Astfel, datele prezentate în figura nr.1, relevă un grad mai înalt de raportare din partea organelor APC, comparativ cu organele APL II, care nu au prezentat argumentări plauzibile. Per ansamblu, nivelul de raportare privind situația CIM este de 90%, sau cu 5% mai scăzut, comparativ cu anul 2018.

Cauza primordială a acestei situații o reprezintă criza epidemiologică din țară. Or, la momentul elaborării acestui raport, Republica Moldova, ca și multe alte țări ale lumii, se confruntă cu o provocare fără precedent, în contextul pandemiei COVID-19. Deși, urmare a extinderii termenului de prezentare a Raportului consolidat¹, Ministerul Finanțelor, prin scrisoarea nr.14-11/37 din 7 mai 2020, a anunțat entitățile publice cu privire la modificarea termenului de raportare privind sistemele de CIM până la 10 iunie 2020, nu a fost posibilă colectarea integrală a rapoartelor.

2.1. Situația privind sistemele de CIM

Având în vedere interconectarea și interdependența componentelor CIM, fiecare din acestea necesită o abordare asumată și constructivă.

În vederea ilustrării situației existente și evoluției componentelor CIM, precum și a compartimentului patrimoniu, finanțe și TI, au fost analizate și sistematizate informațiile prezentate de către organele APC și organele APL II.

În *anexa A*, se prezintă informația agregată privind conformitatea organelor APC și APL II cu criteriile de evaluare. Concomitent, informația aferentă fiecărei entități publice raportoare este prezentată în *anexa B* și *anexa C*.

2.1.1. Mediul de control

Mediul de control reprezintă fundamentul întregului sistem CIM, oferind tonul unei entități publice și influențând conștiința angajaților acesteia. Complexitatea evaluării mediului de control este condiționată de sensibilitatea factorilor care-l determină: structura organizatorică, inclusiv delegarea împuternicirilor, politicile și practicile privind resursele umane, etica și integritatea, precum și stilul de conducere.

Aplicarea unui anumit set de criterii și întrebări permite crearea unei imagini de ansamblu cu privire la mediul de control în cadrul entităților publice, nivelul de conformitate cu standardele aferente, fiind după cum urmează:

¹ Dispoziția Comisiei pentru situații excepționale nr.24 din 29 aprilie 2020, pct. 10

Tabelul nr.1. Componenta „Mediul de control”

Entități publice Nivele de conformitate		Etica și integritatea		Funcții, atribuții și sarcini		Angajamentul față de competență		Abordarea și stilul de operare al conducerii		Structura organizațională		Împuterniciri delegate	
		2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019
APC	Conform	16	18	16	20	12	15	16	16	19	18	12	10
	Parțial conform	4	4	4	2	8	7	4	6	1	4	8	12
	Neconform	-	-	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
APL II	Conform	28	15	27	28	27	17	29	24	31	29	28	19
	Parțial conform	5	15	6	2	6	13	4	6	2	1	5	10
	Neconform	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1

Per general, la componenta „Mediul de control” se atestă un grad de conformitate cu evoluție pozitivă, înregistrată de organele APC pe standardele ce țin de etică și integritate; funcții, atribuții și sarcini și angajamentul față de competență, în timp ce alte 3 standarde au un trend negativ sau static.

Pe de altă parte, unul din organele APL II raportează neconformitate deplină cu standardul „Împuterniciri delegate”, fiind evidentă și o tendință absolută de diminuare a numărului APL II cu conformitate deplină pe toate segmentele componentei „Mediul de control”.

Situații de conformitate parțială sunt raportate de către un număr mai mare de entități publice pe aspecte ce țin de etică și integritate, angajamentul față de competență și împuterniciri delegate.

Pe de altă parte, rapoartele prezentate relevă faptul că angajaților nu li se comunică principiile etice, decât doar la etapa angajării. De asemenea, există curențe în procesul de instruire al angajaților, acesta având un caracter static, fără a corespunde nevoilor de instruire care se află în permanentă schimbare și care necesită o abordare mult mai dinamică.

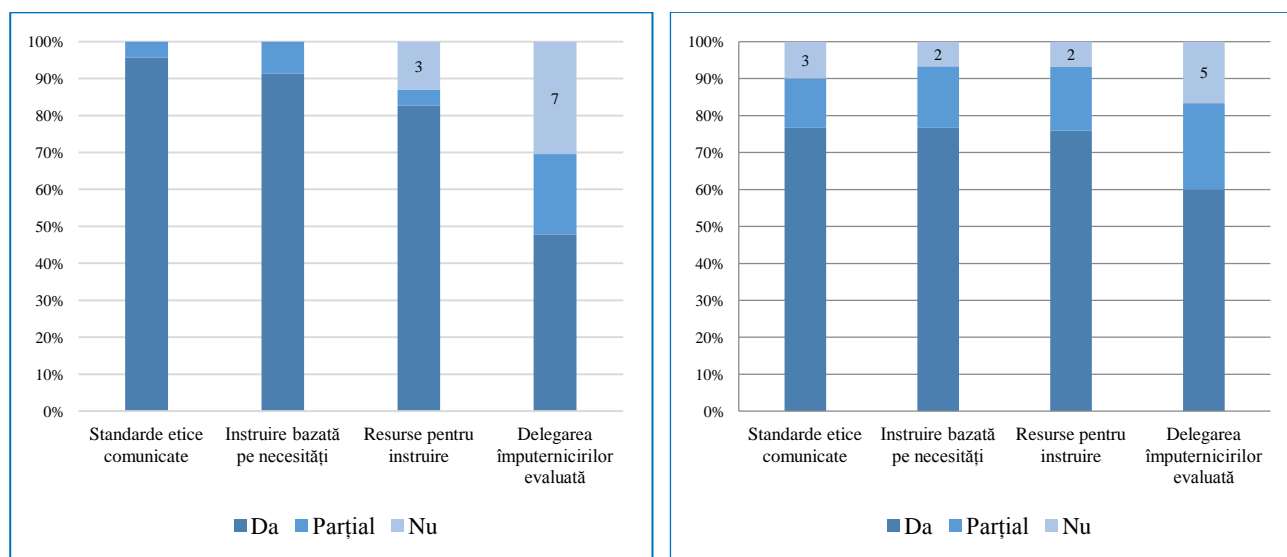

Figura nr.2. Criterii aferente mediului de control – APC (stânga) și APL II (dreapta)

Un alt aspect nesoluționat atât în cadrul APC, cât și la nivelul organelor APL II, reprezintă delegarea incorectă a împuternicirilor. Astfel, împuternicirile fie se deleagă, însă nu există o formalizare a procesului respectiv, fie nu există o înțelegere corectă a ceea ce înseamnă de fapt „delegarea împuternicirilor”.

2.1.2. Managementul performanțelor și al riscurilor

Managementul performanțelor și al riscurilor reprezintă nucleul în gestionarea activității entității publice. Acesta constituie în sine o activitate dinamică, care necesită viziune strategică, lucru în echipă, coordonare și colaborare dintre toți participanții la proces. Componenta „Managementul performanțelor și al riscurilor” relevă informația aferentă stabilirii obiectivelor, indicatorilor de performanță și atingerii acestora prin intermediul unui sistem eficace de management al riscurilor, indiferent de nivelul de gestiune – strategic sau operațional.

Informațiile prezentate în tabelul ce urmează atestă majorarea numărului APL II, care raportează neconformitate deplină pe segmentul ce ține de managementul riscurilor, iar tendința negativă aferentă planificării, monitorizării și raportării privind performanțele, este caracteristică atât pentru APL II, cât și pentru APC.

Tabelul nr.2 Componenta „Managementul performanțelor și al riscurilor”

Entități publice		Stabilirea obiectivelor		Planificarea, monitorizarea și raportarea privind performanțele		Managementul riscurilor	
		2018	2019	2018	2019	2018	2019
APC	Conform	15	16	14	11	8	8
	Parțial conform	5	6	6	11	12	14
	Neconform	-	-	-	-	-	-
APL II	Conform	30	22	26	13	2	2
	Parțial conform	3	8	7	16	25	22
	Neconform	-	-	-	1	5	6

Astfel, dacă la segmentul de stabilire a obiectivelor se atestă o conformitate mai înaltă, atunci pe aspectele ce țin de planificarea, monitorizarea și raportarea privind performanțele și managementul riscurilor, se disting o serie de aspecte problematice, prezentate și în figura nr.3.

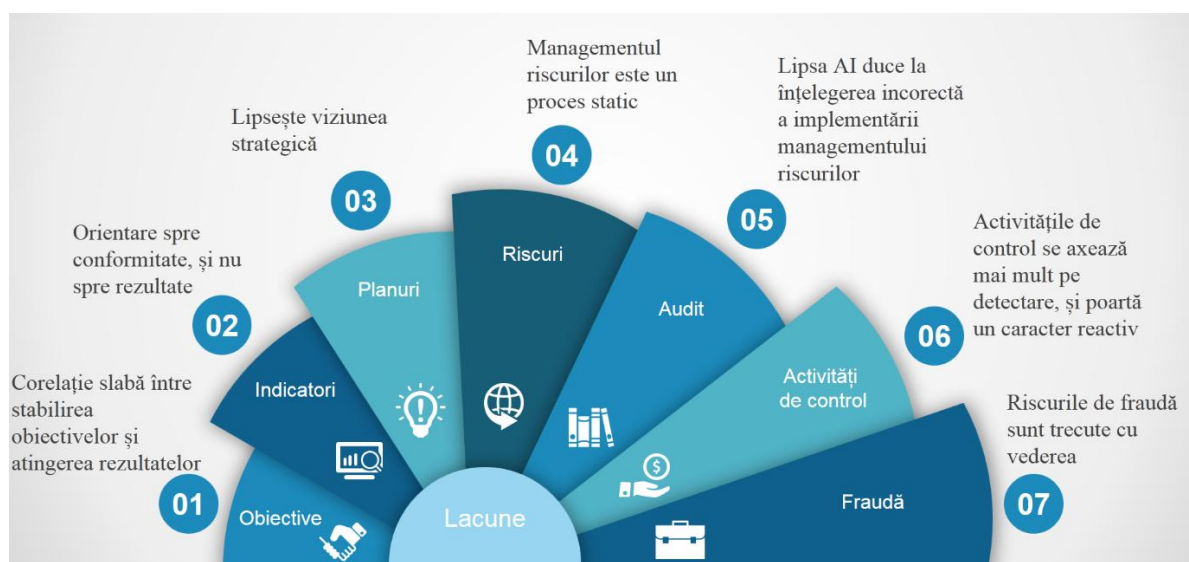

Figura nr.3. Părți slabe ale Managementului performanțelor și riscurilor

Prin urmare, chiar dacă există planuri anuale, obiective stabilite și riscuri asociate obiectivelor, identificate, se relevă lipsa de coerență între acestea, precum și probleme în gestionarea lor ca un tot întreg. Comunicarea insuficientă pe interior, precum și perceperea managementului riscurilor ca o povară, stagnează aplicarea în practică a acestor instrumente de management.

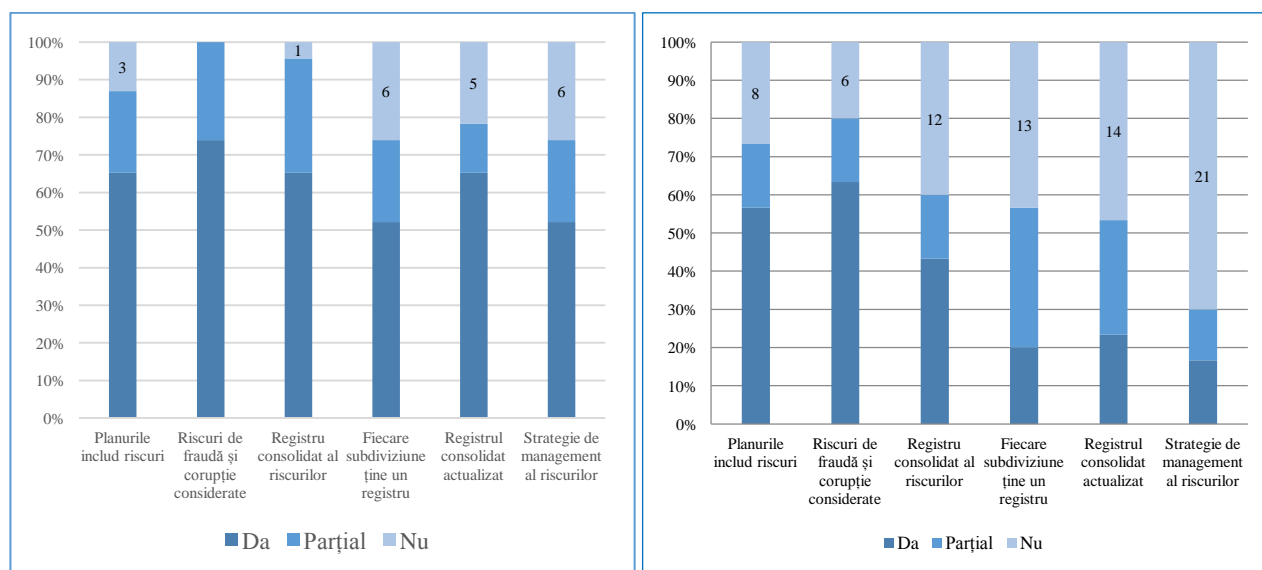

Figura nr.4. Criterii aferente performanțelor și riscurilor – APC (stânga) și APL II (dreapta)

Suplimentar, rapoartele relevă că, la momentul identificării riscurilor și stabilirii activităților de control, se ia în calcul mai mult situația de retrospectivă, decât situația care ar putea influența obiectivele pe viitor, astfel activitățile de control poartă un caracter exclusiv de detectare. De asemenea, se distinge faptul că, entitățile publice care nu dispun de subdiviziune de audit intern, înregistrează un nivel mai accentuat de neconformitate cu standardele.

Astfel, componenta ”Managementul performanțelor și al riscurilor” înregistrează cel mai scăzut nivel de implementare, iar comparativ cu anul precedent nu au fost raportate îmbunătățiri vizibile.

Mai mult ca atât, atitudinea față de riscurile de fraudă și corupție se raportează ca fiind proactivă, însă evaluările independente ale auditului intern, auditului extern, precum și rapoartele Inspecției financiare relevă o situație contrară.

Printre cauzele care determină situația respectivă pot fi menționate: perceperea eronată a rolului managementului riscurilor, nivelul redus de răspundere managerială, fluctuația de personal, etc.

2.1.3. Activitățile de control - menite să facă față riscurilor

Indiferent dacă sunt reglementate pe intern sau din exterior, activitățile de control trebuie să contribuie la realizarea obiectivelor de conformitate și eficiență a operațiunilor entității publice și să răspundă principiului de cost-eficiență. De asemenea, acestea trebuie să contribuie la realizarea directivelor ce vin din partea conducerii.

Conform informației agregate din rapoartele recepționate de la organele APC și organele APL II, se poate menționa următorul nivel de conformitate cu SNCI aferente activităților de control.

Tabelul nr.3: Componenta „Activitățile de control”

Entități Publice	Nivele de conformitate	Tipurile activităților de control		Documentarea proceselor		Divizarea obligațiilor și responsabilităților	
		2018	2019	2018	2019	2018	2019
APC	Conform	13	13	8	5	14	10
	Parțial conform	7	9	12	16	6	12
	Neconform	-	-	-	1	-	-
APL II	Conform	19	20	9	7	23	13
	Parțial conform	13	10	15	19	9	17
	Neconform	-	-	7	4	1	-

Este de menționat că, în contextul cerințelor SNCI 10, activitățile de control trebuie să fie documentate și să poarte un caracter continuu.

Analizând datele prezentate în tabel, se atestă anumite deficiențe în implementarea SNCI pe partea ce ține de documentarea proceselor și activitățile propriu-zise de control.

De asemenea, tendința nivelului de conformitate deplină în anul 2019, raportată la anul precedent, este în descreștere atât pe segmentul de documentare a proceselor, cât și pe cel al divizării obligațiilor și responsabilităților. Trendul respectiv se manifestă atât la nivelul organelor APC, cât și în cadrul APL II.

Cât privește criteriile lacunare aferente componentei respective, prezentate în figura nr.5, sunt caracteristice ambelor nivele de administrație publică.

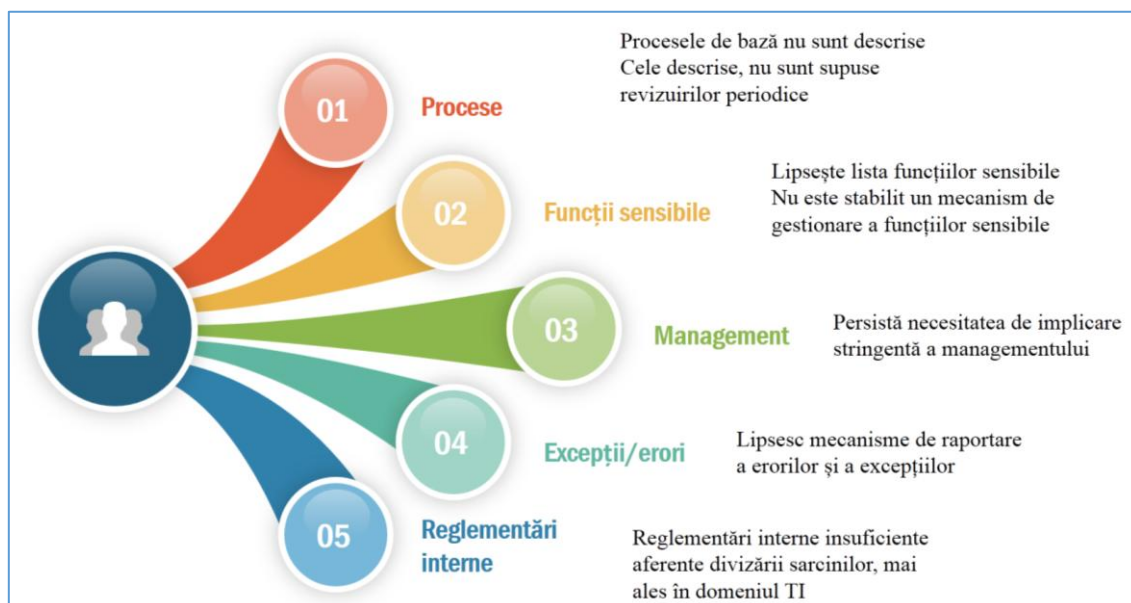

Figura nr.5. Părți slabe ale Activităților de control

Similar situației prezentate de către organele APC, conformitatea generală a organelor APL II cu standardele este una relativ satisfăcătoare, nivelul critic de neconformitate după cum este reflectat în figura nr.6, persistând la partea ce ține de identificarea și descrierea grafică / narativă a proceselor, precum și revizuirea acestora. Suplimentar, se atestă o diferență accentuată între nivelele de conformitate ale organelor APL II față de cele ale APC, pe toate aspectele componentei respective.

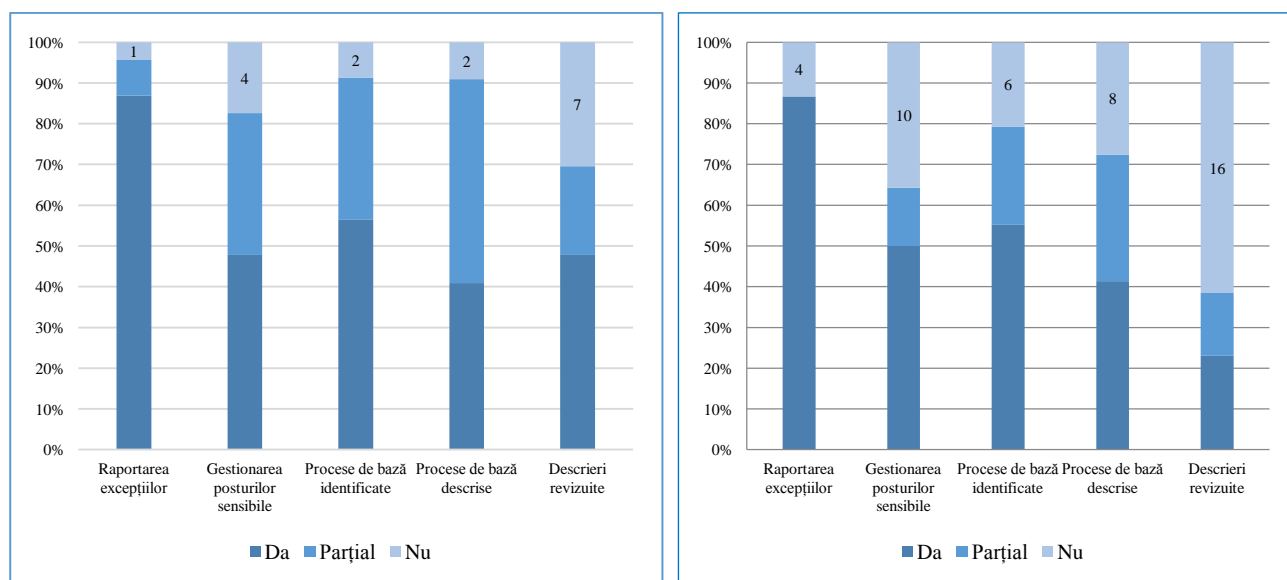

Figura nr.6. Criterii aferente activităților de control – APC (stânga) și APL II (dreapta)

Totodată, potrivit informației raportate către MF, pot fi elucidate următoarele aspecte, aferente componentei „Activitățile de control”, care necesită o atenție sporită din partea managerilor entităților publice, în vederea diminuării riscurilor asociate activității acestora:

- ◆ politicile și procedurile pentru domeniul de evidență contabilă: elaborate și aplicate;
- ◆ mecanismele de raportare a excepțiilor / erorilor către superiori: instituite și aplicate;
- ◆ procesele de bază: identificate, descrise, revizuite și introduse ca parte integrantă a activității;
- ◆ posturile sensibile: identificate, evaluate și gestionate.

Este de menționat că, încurajarea și implicarea angajaților în grupurile de lucru, delimitarea hotarelor activității, prin identificarea proceselor, poate facilita sporirea interesului privind implementarea componentei respective.

2.1.4. Informația și comunicarea

Informația și comunicarea reprezintă un instrument prin intermediul căruia managerul / angajații transmit și primesc informații, iau decizii, acceptă sau resping anumite soluții, planifică, organizează, monitorizează și raportează cu privire la activitatea entității.

Sistemul de comunicare este interdependent față de funcțiile manageriale, acesta ocupând un loc central în sistemul managerial al oricărei entități publice. Transparența în comunicare, utilizarea informațiilor corecte, asigurarea circulației rapide a informațiilor, precum și argumentarea rațională a deciziilor luate – reprezintă factori ce ar facilita implementarea unui sistem de CIM calitativ.

În rezultatul agregării datelor aferente componentei de informare și comunicare, recepționate de către Ministerul Finanțelor, se relevă următorul nivel de conformitate:

Tabelul nr.4: Componenta „Informația și comunicarea”

Entități publice		Informația		Comunicarea	
		2018	2019	2018	2019
APC	Conform	17	18	15	14
	Parțial conform	3	4	5	8
	Neconform	-	-	-	-
APL II	Conform	28	23	24	17
	Parțial conform	5	7	9	13
	Neconform	-	-	-	-

Astfel, pe componenta „Informația și comunicarea” nu a fost raportată nici o situație de neconformitate. Numărul APC cu nivel de conformitate deplină este în creștere pe segmentul

de informare și în descreștere pe segmentul comunicării, în timp ce APL II înregistrează o tendință de reducere a nivelului de conformitate pe ambele segmente.

Pe lângă anumite aspecte problematice, așa după cum este prezentat în figura nr.7, entitățile publice au raportat un grad înalt de conformitate pe aspectele ce țin de: funcționalitatea circuitelor și fluxurilor informaționale, eficiența sistemelor de comunicare internă și externă, etc.

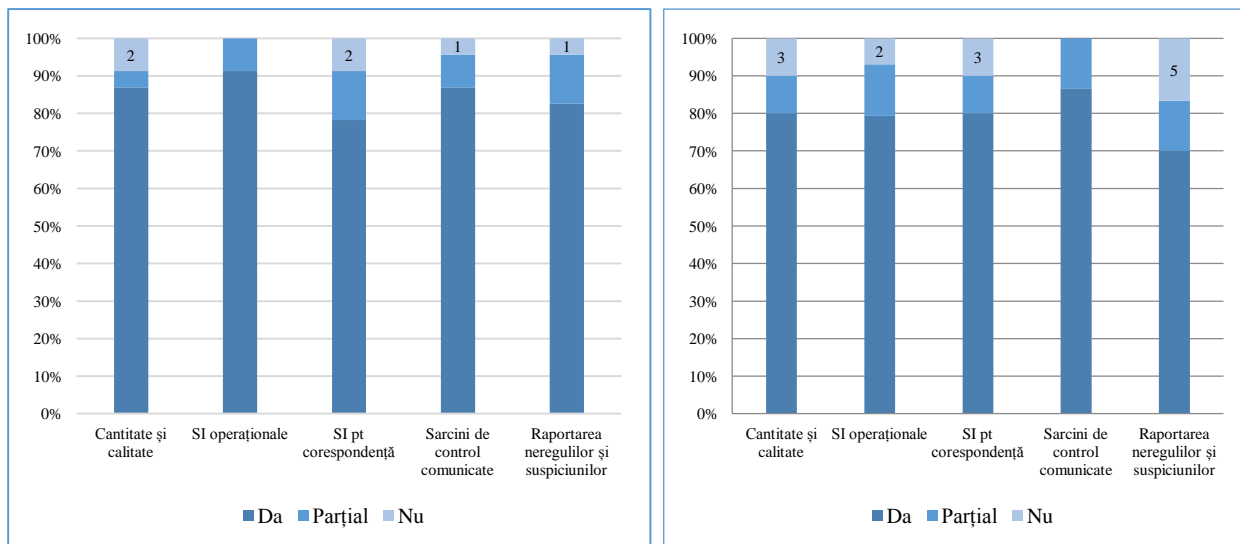

Figura nr.7. Criterii aferente informației și comunicării – APC (stânga) și APL II (dreapta)

Alături de elementele deplin conforme cu privire la informație și comunicare, totuși atât APC, cât și APL II raportează anumite elemente neconforme sau parțial conforme. Printre acestea fac parte următoarele:

- ◆ mijloacele de comunicare și procedurile pentru raportarea neregulilor, suspiciunilor de fraudă sau actelor de corupție suspectate;
- ◆ cantitatea, calitatea și periodicitatea, precum și sursele și destinatarii informațiilor;
- ◆ sistemele informaționale pentru circulația documentelor / corespondenței.

2.1.5. Monitorizarea - cuantificarea progresului înregistrat

Monitorizarea (și evaluarea) cuprinde procesul de apreciere a calității performanței sistemului de CIM, acesta fiind realizat prin supraveghere continuă, autoevaluare și evaluare internă sau externă.

Informația sistematizată în tabelul ce urmează denotă un grad relativ redus de conformitate cu prevederile SNCI 15 „Monitorizarea continuă”. Astfel, una din APL II raportează neconformitate deplină, în timp ce numărul entităților cu conformitate deplină înregistrează o tendință evidentă de diminuare comparativ cu anul 2018.

Tabelul nr.5 Componenta „Monitorizarea continuă”

Monitorizarea continuă	Perioada	Conform		Parțial conform		Neconform	
		APC	APL II	APC	APL II	APC	APL II
	2018	11	10	9	22	-	-
2019	10	7	12	22	-	1	

Totodată, datele din figura nr.8 denotă că, la nivelul organelor APC și APL II sunt spații considerabile de îmbunătățire a tuturor aspectelor monitorizării sistemelor de CIM, existând lacune în implementarea recomandărilor înaintate atât de auditul intern, cât și de auditul extern, precum și în auditarea sistemelor importante/cu riscuri sporite, precum: achizițiile publice, procesele financiar-contabile, administrarea activelor, TI, domenii prevăzute de Legea nr.229/2010 privind CFPI. Astfel, acțiunile de monitorizare generală a CIM sunt insuficiente, iar responsabilitatea privind coordonarea și dezvoltarea sistemelor CIM nu este atribuită de către toate entitățile publice unei subdiviziuni structurale sau unei persoane. În special, organele APL II doar în proporție de 73 la sută au desemnat coordonatorii CIM.

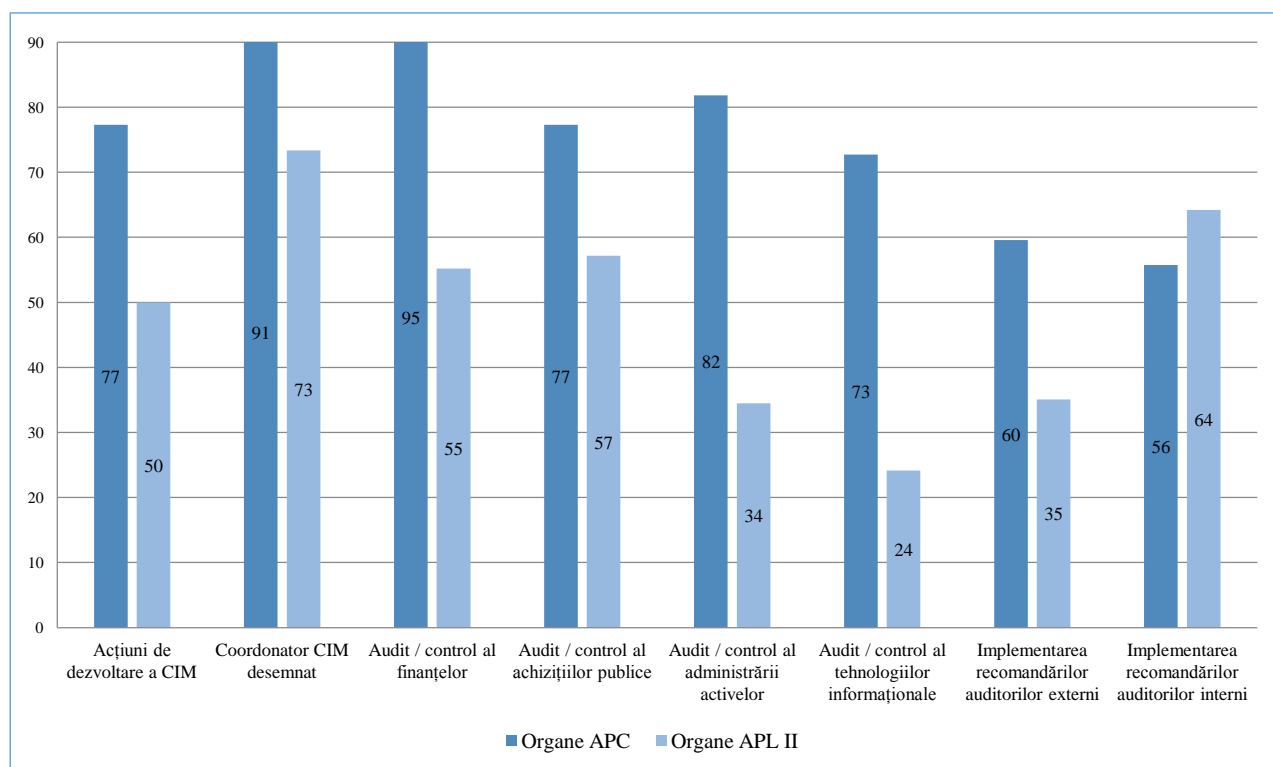

Figura nr.8. Criteriile aferente monitorizării

Sistemele cu riscuri sporite în domeniile achizițiilor publice au fost supuse auditării / controlului în proporții medii de 80% în cadrul APC și în jur de 60% în cadrul APL II. În timp ce activitățile de evaluare internă sau externă (inclusiv controlul extern) a domeniilor de

importanță majoră pentru managementul finanțelor publice este la un nivel mediu în ultimii trei ani, tehnologiile informaționale sunt monitorizate de 73 la sută dintre organele APC și doar de către 24% dintre organele APL II.

Mai mult ca atât, nivelul redus de abordare și implementare a recomandărilor auditului intern și auditului extern denotă o neînțelegere ori atitudine superficială a managementului cu privire la conformitatea și perfecționarea continuă a sistemelor financiar-economice, TI, de control și guvernare. În același timp, este necesar de menționat că, termenul de implementare a unor recomandări de audit este extins și pentru perioade mai îndelungate, iar unele entități publice, în general, nu au raportat gradul de implementare a recomandărilor.

2.1.6. Patrimoniu, finanțe și tehnologii informaționale

La acest capitol, entitățile publice au raportat cu privire la modul de ținere sub control a domeniilor ce țin de planificarea și executarea bugetului, contabilitate, achiziții publice, salarizare și tehnologii informaționale.

Gradul de conformitate al entităților publice în raport cu elementele menționate supra se prezintă după cum urmează.

Tabelul nr.6 Componenta „Patrimoniu, finanțe și tehnologii informaționale”

Entități publice		Planificarea și executarea bugetului		Evidența contabilă și patrimoniu		Achiziții publice și executarea contractelor		Salarizarea		Tehnologii informaționale	
		2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019
APC	Conform	13	12	18	16	12	10	17	18	13	13
	Parțial conform	7	10	2	6	7	12	2	4	6	9
	Neconform	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
APL II	Conform	32	22	29	27	15	15	28	22	18	12
	Parțial conform	1	8	4	3	17	15	5	8	13	17
	Neconform	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1

Astfel, datele reflectate relevă un grad mai înalt de conformitate a entităților publice, prin prisma existenței activităților de control pe segmentul de salarizare, precum și de evidență contabilă și patrimoniu. În același timp, în jur de 40% din entitățile publice raportoare declară caracterul „parțial conform” al domeniilor respective. Cu excepția domeniului salarizării, care înregistrează o evoluție pozitivă neînsemnată pe partea organelor APC, restul domeniilor înregistrează un trend de descreștere generală a numărului autorităților cu conformitate deplină, iar unul din organele APL II raportează neconformitate deplină pe segmentul TI.

Printre criteriile declarate „parțial conforme” sau „neconforme”, se atestă următoarele:

- ◆ planurile de activitate ale entității publice nu includ costurile financiare ale acțiunilor propuse;
- ◆ lipsa instrumentelor de monitorizare a creanțelor și datoriilor, acestea existând și cu termen de prescripție expirat;
- ◆ existența datoriilor privind salarizarea angajaților;
- ◆ lacune în funcționarea tehnologiilor informaționale, precum: gestionarea parolelor de acces, divizarea responsabilităților dintre programatori și utilizatori, evaluarea activităților de control din cadrul TI, astfel facilitând manifestarea riscurilor de delapidare a informațiilor și de securitate cibernetică.

Concluzionând, este de menționat că, analiza în dinamică a compartimentului respectiv, precum și celor 5 componente ale sistemului CIM, prezentate mai sus, denotă o modificare a trendului de conformitate raportat. Astfel, o bună parte din standardele / domeniile raportate în anul 2018 cu statut de conformitate deplină, sunt evaluate și raportate ca fiind conforme doar parțial în 2019 și, respectiv, unele din cele raportate cu statut de conformitate parțială sunt raportate ca fiind neconforme. Situația respectivă ar putea fi condiționată de o abordare mai serioasă a procesului de autoevaluare a sistemelor CIM în cadrul entităților publice, precum și de un nivel mai obiectiv și realist de raportare.

Este important de reiterat că, absolut toate părțile componente ale CIM sunt interconectate, și în mare parte interdependente, iar abordarea implementării și/sau dezvoltării acestora trebuie să fie una bine conștientizată și asumată.

Astfel, în vederea atingerii obiectivelor, ținerii sub control a riscurilor și oferirea serviciilor de calitate cetățenilor, sistemul de CIM necesită a fi implementat și dezvoltat în mod continuu prin sincronizare, comunicare, angajament și atitudine solidă față de activitatea, performanța și progresele entităților publice.

2.2. Analiza Declarațiilor de răspundere managerială

Raportarea privind sistemul de CIM se soldează cu emiterea Declarației de răspundere managerială. Așadar, dacă în rezultatul autoevaluării CIM se constată că, sunt implementate toate cele 20 SNCI / compartimente, atunci sistemul de CIM este „conform”. Dacă sunt implementate între 9 și 19 SNCI / compartimente, se determină un sistem de CIM „parțial conform”. În același timp, dacă sunt integral implementate doar 1-8 SNCI / compartimente, sistemul CIM se consideră „neconform”.

În figura ce urmează este indicat numărul entităților publice raportoare care au emis Declarația de răspundere managerială, precum și gradul de conformitate aferent implementării sistemului de CIM. Este de remarcat faptul că, o bună parte din entitățile publice nu au declarat gradul de conformitate a sistemului de CIM pentru entitățile din subordine.

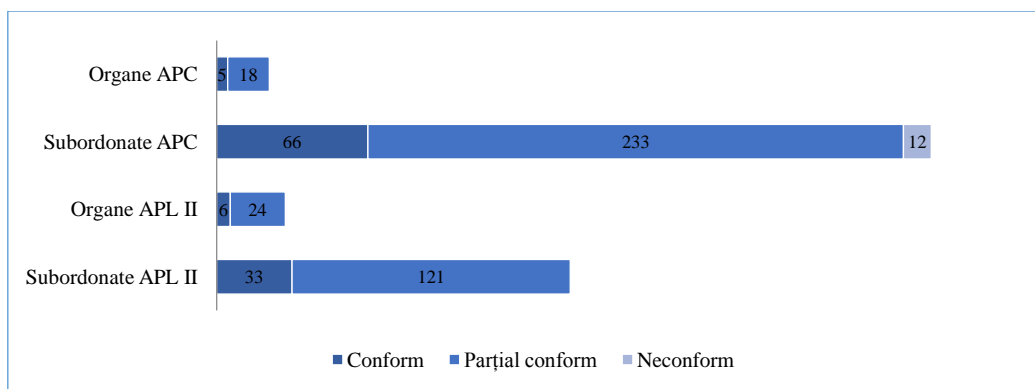

Figura nr.9. Declarații de răspundere managerială

Analizând datele din figură, se observă că **din 23 organe APC, 5** – au declarat precum că sistemul de CIM este conform, și **18 APC** – parțial conform, adică **22%** și respectiv **78%**, ceea ce arată o dinamică negativă comparativ cu situația anului 2018, în care **9** au declarat sisteme de CIM conforme – ceea ce reprezintă **43%**, și **12** au raportat sisteme de CIM parțial conforme – sau **57%** din total.

Cât privește entitățile subordonate organelor APC, se atestă următoarele:

- ◆ **66** entități publice au declarat sisteme de CIM conforme;
- ◆ **233** entități publice au declarat sisteme de CIM parțial conforme;
- ◆ **12** entități publice raportează sisteme de CIM neconforme.

Din rândul entităților subordonate APC, sisteme de CIM neconforme au fost declarate pentru 7 entități în subordinea MEI și 5 entități în subordinea MADRM, acestea fiind prezentate în *anexa D*.

Pe partea organelor APL II distingem 6 entități, care au declarat precum că sistemul de CIM este conform, și 24 organe APL II – parțial conform, adică 20% și respectiv 80%, fiind înregistrată o dinamică negativă față de perioada anului 2018.

De asemenea, pentru entitățile subordonate, organele APL II declară situația, după cum urmează:

- ◆ **33** entități publice au declarat sisteme de CIM conforme;
- ◆ **121** entități publice au declarat sisteme de CIM parțial conforme.

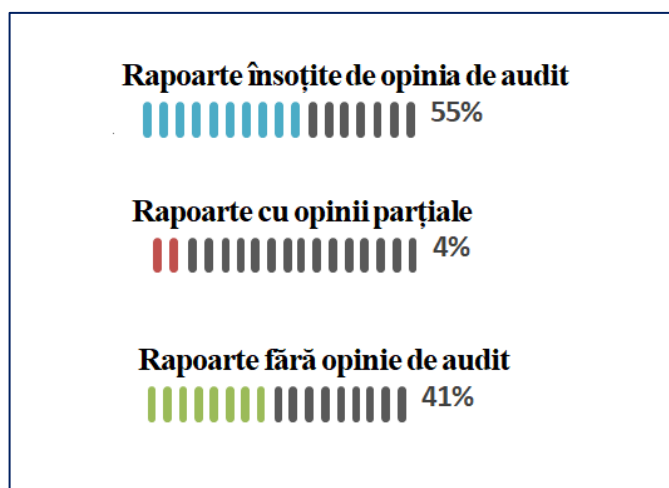
Așa după cum s-a menționat anterior, diminuarea numărului de entități, care declară conformitate deplină a sistemului CIM ar putea fi o consecință a creșterii nivelului de obiectivitate a rezultatelor procesului de autoevaluare și emiterii a Declarației de răspundere managerială.

Totodată, este important de menționat că se atestă și situații de divergențe dintre rezultatele autoevaluării, prezentate în rapoartele privind sistemul de CIM și gradul de conformitate enunțat în Declarațiile de răspundere managerială. Astfel, 3 organe APC (MAEIE, MA și ARI) și 7 organe APL de nivelul al doilea (CR Briceni, CR Cahul, CR Dondușeni, CR Glodeni, CR Nisporeni, CR Soroca și CR Ștefan-Vodă) au admis divergența respectivă, declarând eronat conformitate deplină a sistemelor CIM.

În acest context, Ministerul Finanțelor reiterează necesitatea sporirii răspunderii manageriale pentru actul guvernării fiecărei entități publice, asigurând veridicitatea raportării cu privire la rezultatele acestuia.

2.3. Opinia auditului intern și extern privind funcționalitatea sistemelor de CIM

a. Opinia auditului intern

Compartimentul respectiv descrie opinia de audit intern aferentă funcționalității sistemului de CIM, reflectată în rapoartele anuale, totodată prezintă o retrospectivă a concluziilor Curții de Conturi cu referire la acest subiect.

Este de menționat că, mai mult de jumătate din rapoartele CIM ale organelor APC și doar 15 la sută din rapoartele CIM ale organelor APL II conțin opinia auditului intern, care în anumită măsură diferă de rezultatele

autoevaluării, raportate de managerii.

În perioada anului 2018 și respectiv 2019, administrația publică, mai cu seamă o mare parte din organele APC au fost afectate de urmările modificării structurii organizaționale, comasare / absorbție cu alte entități, toate aceste evenimente fiind asociate cu un flux enorm de personal și schimbare a factorilor de decizie. Astfel, au fost identificate o serie de lacune privind implementarea SNCI aferente compartimentului ”Mediul de control”.

Printre deficiențele aferente implementării și funcționalității mediului de control, dar și a altor componente ale CIM, auditorii interni au reflectat următoarele:

- ◆ personalul angajat nu beneficiază de instruire relevante domeniului său de competență;
- ◆ instrumentele existente, precum fișele de post, evaluarea performanțelor individuale, delegarea responsabilităților, evaluarea necesarului de instruire sunt superficiale și formale;
- ◆ o gestionare necorespunzătoare a conflictelor de interese;
- ◆ conducătorii nu înțeleg utilitatea instrumentului de management al riscurilor și îl percep ca o povară;
- ◆ indicatorii de performanță stabiliți nu sunt orientați spre eficiență și rezultat;
- ◆ disciplina executorie și comunicarea rezultatelor;
- ◆ strategii de comunicare, planuri de acțiuni anti-corupție, politici elaborate fără urme de raportare;

- ◆ o atenție insuficient acordată sistemelor TI, care prezintă de riscuri enorme pentru activitate;
- ◆ implementare defectuoasă a recomandărilor de audit intern;
- ◆ achiziții publice, efectuate deseori fără argumentarea raționamentului acestora.

Cu privire la informațiile oferite de managerii din cadrul organelor APC și APL II privind planificarea și executarea bugetului, evidența contabilă, achizițiile publice și salarizarea, informațiile raportate de manageri corespund în mare parte cu opinia auditorilor interni.

b. Concluziile Curții de Conturi

Cât privește concluziile Curții de Conturi vis-a-vis de implementarea și funcționalitatea sistemelor de CIM, acestea relevă în mod repetat că, managerii entităților publice încă nu conștientizează pe deplin obligația legală și nici beneficiul implementării sistemului de CIM. Neregulile, lacunele, erorile în sistemele de achiziții publice, gestionarea patrimoniului, salarizare și ținerea evidenței contabile sunt direct proporționale cu preocuparea redusă și nesatisfăcătoare a top-managementului față de funcționalitatea CIM.

De asemenea, Curtea de Conturi subliniază faptul că, deși Declarațiile de răspundere managerială, emise de către managerii entităților publice prezintă un nivel acceptabil de conformitate, persistă în continuare o serie de probleme, și anume:

- ◆ delegarea necorespunzătoare a împuternicirilor și a sarcinilor către angajați;
- ◆ documentarea insuficientă sau absentă a proceselor de bază din cadrul entităților publice;
- ◆ managementul slab al riscurilor;
- ◆ sisteme nefuncționale de autoevaluare a CIM;
- ◆ comunicarea problematică pe orizontală și pe verticală;
- ◆ insuficiența personalului calificat și lipsa angajamentului față de competență;
- ◆ deficiențe în procesele de achiziții publice, tranzacții financiar-contabile, activități de administrare a patrimoniului;
- ◆ neconștientizarea necesității de racordare a sistemelor de CIM la cerințele SNCI și a beneficiilor obținute urmare a consolidării acestora, etc.

Curtea de Conturi, ca urmare a analizei modului de implementare a sistemului de CIM în cadrul APC, constată că acesta este în desfășurare, cu un grad mediu de implementare a SNCI la nivelul aparatelor centrale. Pentru entitățile din subordine implementarea CIM se realizează cu dificultăți, adesea formal, iar personalul și managerii nu înțeleg pe deplin rolul sistemului, nefiind suficient de pregătiți în domeniu. Astfel, se încearcă respectarea cerințelor legale printr-o proiectare a standardelor la nivelul entităților, dar, în practică, nu se ajunge și la implementare.

De asemenea, Curtea de Conturi atestă o conlucrare insuficientă pe verticală între entitățile ierarhic superioare și cele din subordine, în vederea implementării CIM, fiind necesară instituirea unei abordări unice.

Deficiențele constatate de auditul extern în cadrul organelor APL și entitățile din subordine sunt consecința unui sistem de CIM nefuncțional, fapt confirmat prin: lipsa declarațiilor de răspundere managerială, inexistența coordonatorilor CIM sau a grupurilor de lucru, neutilizarea tehnicilor de documentare a proceselor și de evaluare a riscurilor.

2.4. Misiunile pilot de evaluare a Controlului Intern Managerial

Programul de dezvoltare a CFPI pentru anii 2018-2020 prevede organizarea a 14 evaluări-pilot ale sistemelor actuale de CIM din cadrul entităților publice (9 ministere, CNAS, CNAM, PM Chișinău, PM Bălți și PM Cahul) în anul 2019, cu sprijin la locul de muncă, cu elaborarea rapoartelor despre funcționalitatea CIM și a planurilor de consolidare.

În perioada anilor 2018-2019 au fost efectuate 6 evaluări pilot (în cadrul MADRM, CNAS, CNAM, MSMPs, MECC și MAEIE), cu suportul experților Ministerului Finanțelor al Regatului Țărilor de Jos, celelalte entități realizând exercițiul respectiv cu forțele proprii.

Rezultatele misiunilor pilot realizate se referă la punctele slabe identificate, recomandările și acțiunile propuse. Astfel, se denotă următoarele rezultate:

- ◆ aranjamentele de planificare și control ale organelor centrale cu organele lor subordonate sunt direcționate în primul rând pe procesul bugetar (angajamente, plăți) și nu pe performanță (indicatori), riscuri și control;
- ◆ configurația internă de planificare și control nu este bine aliniată la cea din cadrul organelor subordonate;
- ◆ monitorizarea externă a executării bugetului și, în rezultat, a performanței este inadecvată.

Acest lucru înseamnă că ministerele în calitatea lor de organe centrale nu pot să-și asume responsabilitatea politică pentru executarea bugetului și a programelor din cauza lipsei de informații și asigurării insuficiente.

Ca rezultat al evaluării, se consideră necesare următoarele:

- ◆ o integrare mai bună a proceselor de planificare și raportare internă: strategie, programe, buget, procese, riscuri și control;
- ◆ o mai bună coordonare a proceselor operaționale cu procesele de suport (finanțe, buget, planificare), inclusiv între DAMEP și Secția financiar administrativă;
- ◆ mecanisme mai eficiente de comunicare și coordonare între managementul operațional, managementul de suport și conducerea superioară;
- ◆ monitorizare mai eficientă pe ansamblu.

3. Situația auditului intern în sectorul public

Pentru consolidarea și dezvoltarea sistemului de CIM în cadrul entității publice este necesară o evaluare sistematică, comprehensivă și independentă, fundamentată pe standarde profesionale, care ar spori eficacitatea proceselor de management al riscului, control și guvernare. Astfel, auditului intern îi revine rolul de suport pentru manager în îmbunătățirea activității entității publice și atingerea obiectivelor stabilite.

Scopul capitolului respectiv este de a prezenta situația actuală a auditului intern în sectorul public din Republica Moldova, precum și de a contribui la identificarea direcțiilor de dezvoltare aferente acestui domeniu.

Informațiile oglindite sunt preluate și sistematizate din rapoartele privind activitatea de audit intern prezentate Ministerului Finanțelor de către 51 entități publice din cadrul APC și APL II, instituțiilor publice, precum și autorităților / instituțiilor autonome, care gestionează mijloace ale bugetului public național. Rapoartele menționate au fost elaborate și prezentate în conformitate cu prevederile Ordinului ministrului finanțelor nr.176/2019, responsabilitatea cu privire la veridicitatea datelor prezentate, aparținând exclusiv raportorului.

Figura nr.10. Informații generale privind auditul intern

La data de 31 decembrie 2019, funcția de audit intern era instituită în cadrul a 111 entități publice, ceea ce reprezintă o creștere de 7,8% în dinamică față de perioada corespunzătoare a anului precedent.

Din totalul SAI instituite în sectorul public la situația din 31 decembrie 2019, doar 65 erau funcționale.

Menționăm că, 48 entități publice nu au prezentat rapoarte privind activitatea de audit intern pentru anul 2019, doar 10 din acestea informând Ministerul Finanțelor despre imposibilitatea

raportării privind activitatea de audit intern, din următoarele motive: (i) în perioada de raportare structurile de audit intern nu au fost funcționale din lipsă de personal; (ii) la momentul raportării erau întrerupte ori suspendate rapoartele de serviciu cu auditorii interni.

3.1. Organizarea și funcționarea auditului în sectorul public

În conformitate cu prevederile Legii nr.229/2010 privind CFPI, în scopul evaluării sistemului de CIM, entitățile publice pot organiza auditul intern, utilizând una din următoarele forme:

- a) audit intern efectuat de subdiviziunea instituită în structura entității publice;
- b) audit intern prin asociere;
- c) audit intern pe bază de contract.

Dat fiind faptul că, cadrul normativ secundar privind activitatea de audit intern prin asociere și pe bază de contract este în proces de elaborare, în perioada de raportare, unica formă de organizare a activității de audit intern a fost subdiviziunea instituită în structura entității publice.

3.1.1. Instituirea și funcționarea subdiviziunilor de audit intern

Potrivit prevederilor legale², obligația de instituire a SAI o au ministerele, CNAS, CNAM și organele APL II, celelalte entități publice fiind în drept să creeze propriile SAI, cu acordul organului ierarhic superior. Informația cu privire la organizarea activității de audit intern, pe grupe de entități publice, este prezentată în tabelul ce urmează.

Tabelul nr.7 Organizarea auditului intern în sectorul public la situația din 31.12.2019

Grupa de entități publice	Nr. entităților care au instituit SAI		Unități conform statelor de personal		Unități de personal suplinite		Nivelul de suplinitură cu personal al SAI,(%)
	Total	din care: funcționale (suplinite cu personal)	Situația la 31.12.2019	Dinamica față de anul precedent, %	Situația la 31.12.2019	Dinamica față de anul precedent, %	
Autorități și instituții publice subordonate Guvernului							
Ministere	9	6	20	17,6	12	0	60 %
Alte autorități și instituții publice subordonate Guvernului	13	9	49	+4,2	30	-9,1	61,2%
Entități publice subordonate APC, inclusiv la autogestiune	46	30	96	+9,7	57	+3,1	59,4%

² Legea 229/2010 privind controlul financiar public intern art. 19, alin.(1¹).

Autorități subordonate Parlamentului ³							
EP subordonate Parlamentului	12	7	15	0	8	0	53,3%
Organe APL							
APL de nivelul al doilea	31	13	41	0	15	-21,1	36,6%
APL de nivelul întâi	0	0	0	---	0	---	---
Total	111	65	221	14,8%	122	2,3%	55,2%

Se constată faptul că, SAI sunt instituite în structura tuturor ministerelor, numărul de personal al acestora variind de la 1 la 5 unități. La data raportării, 6 din 9 SAI ale ministerelor sunt funcționale, fiind suplinite complet sau parțial cu personal. Excepție reprezintă MJ, MA și MSMPS, unde funcțiile de auditor intern erau vacante la data raportării.

Situația organizării auditului intern în cadrul APL II rămâne a fi similară anului precedent. Astfel, din 35 organe APL II, 4 nu dispun de SAI și anume: CR Edineț, CR Fălești, CR Telenești și CR Șoldănești.

Totodată, doar 13 din cele 31 SAI instituite în cadrul APL II erau funcționale la data raportării. Este de menționat că, pe parcursul anului 2019, nici un organ APL de nivelul întâi nu a creat propria subdiviziune de audit intern.

Cauza neînființării, dar și a nefuncționării SAI instituite în entitățile din sectorul public, rezidă în insuficiența resurselor necesare pentru asigurarea bunei funcționări a acestora.

Cât privește aspectul suplینirii cu personal a SAI, similar perioadei precedente de raportare, problema persistă în întregul sector public. Un domeniu alarmant îl reprezintă diminuarea nivelului de suplınire cu personal a SAI comparativ cu anul precedent. Astfel, nivelul de ocupare a posturilor de auditor intern s-a diminuat de la 46% în 2018, la 36,6% în 2019 în cadrul organelor APL II.

Gradul de ocupare a funcției de auditor intern în organele APC era de circa 61 la sută la data raportării, în timp ce doar 57 la sută din SAI raportoare dispuneau de un conducător desemnat.

Situația respectivă este generată de oferta limitată de personal calificat pe piața muncii, dar și de nivelul neatractiv de remunerare a auditorilor interni, raportat la cerințele stabilite pentru ocuparea și deținerea funcției respective. Factorul enunțat determină în mare măsură stagnarea evoluției auditului intern în sectorul public, manifestându-se cu preponderență în cadrul organelor APL II.

Analiza fluctuației personalului în cadrul SAI, relevă faptul că nivelul mediu al acesteia constituie **15,8%**, gradul cel mai înalt al fluxului de personal fiind înregistrat în rândul entităților din cadrul APC, care atinge cota de **22,64%**.

³ Autoritățile subordonate Parlamentului nu au obligația raportării, respectiv nu sunt parte componentă a analizei ce urmează.

Tabelul nr.8 Tendințe privind rata de fluctuație a personalului implicat în activitatea de audit intern

Autorități	Nivelul fluctuației, %
APC	22,64
APL	7,69
Alte entități publice	17,09
<i>Nivelul mediu al fluctuației</i>	<i>15,80</i>

Fluctuația personalului se referă la plecarea persoanelor din cadrul entității publice, iar nivelul general acceptabil, care nu induce efecte negative este de circa 10%. Nivelul dublu înregistrat al acestui indicator, relevă impactul negativ, materializat în pierderea competențelor deosebite cât și a experienței, utilizarea inefficientă a resurselor alocate instruirii, etc.

În ceea ce privește forma de organizare, pentru anul 2019 se remarcă faptul că, în sectorul public activitatea de audit intern este concentrată preponderent în subdiviziuni structurale mici. Forma de organizare este în mare parte „serviciu”, cu o **pondere de 63%** în totalul formelor de organizare existente, iar **17 la sută** reprezintă unitățile de personal / auditorii interni în afara unei structuri interne (a se vedea figura nr.11).

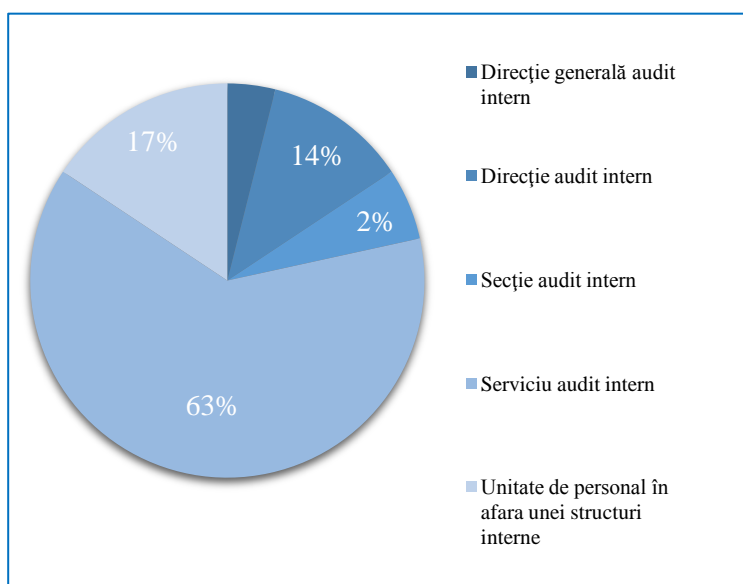

Figura nr.11. Formele de organizare a SAI

3.1.2. Dimensionarea SAI

Analiza resurselor de personal alocate de entitățile publice pentru activitatea de audit intern, atestă că, la situația din 31 decembrie 2019, **69 SAI sau circa 62%** din SAI instituite în structurile organizaționale ale organelor APC, entităților publice subordonate acestora și organelor APL II sunt create dintr-o singură unitate de personal, situație care nu permite alinierea acestora la standardele profesionale, știrbind din calitatea și eficiența activității de audit intern (a se vedea figura nr.12).

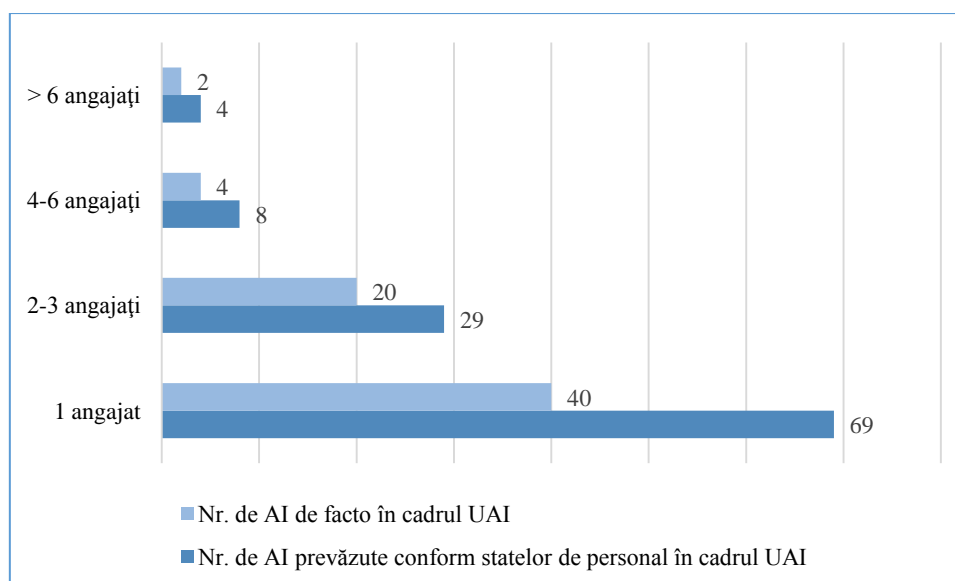

Figura nr.12. Situația dimensionării SAI la data de 31.12.2019

Deși potrivit art.19 din Legea nr.229/2010 privind CFPI este stabilit un număr de cel puțin 3 unități de personal pentru SAI instituite în structura ministerelor, CNAS și CNAM, **8 din cele 11 entități publice** nu s-au conformat prevederilor legale.

Începând cu 01 ianuarie 2020, un număr de cel puțin 2 unități trebuie să fie prevăzute în statele de personal ale SAI din cadrul organelor APL II.

Totodată, conform datelor recepționate de către Ministerul Finanțelor, resursele necesare pentru auditarea sistematică a întregului obiect al activității tuturor entităților publice constituie 51.184 om-zile. În același timp, resursele disponibile, conform statului de personal, pentru auditarea sistematică a întregului obiect constituie 15.609 om-zile, ceea ce reprezintă **37% din necesarul acestora**.

În contextul celor relatate, problema dimensionării SAI rămâne a fi una din cele mai importante provocări aferente funcționării conforme a acestora. Este de menționat că, activitatea de audit intern se desfășoară în cadrul entităților publice, care diferă din punct de vedere al anvergurii activității și complexității structurale. Prin urmare, pentru desfășurarea activității de audit intern la un nivel înalt de calitate și credibilitate, este imperativă nevoia determinării corecte a necesarului resurselor de personal, în baza unor criterii clar stabilite și unanim aplicabile, astfel încât să fie asigurată auditarea sistematică, bazată pe risc, a întregului obiect al activității entității publice.

Un proiect de Hotărâre a Guvernului privind stabilirea criteriilor de dimensionare a SAI a fost inițiat și este în proces de elaborare.

3.1.3. Independența auditului intern și obiectivitatea auditorilor interni

Conform SNAI 1100, independența și obiectivitatea reprezintă atribute indispensabile auditului intern, independența fiind atributul funcției de audit intern, iar obiectivitatea reprezentând prerogativa auditorilor interni.

În vederea alinierii activității de audit intern la aceste principii / atribute, este necesară respectarea anumitor reguli generale de organizare a activității, cum ar fi:

- ◆ pentru păstrarea independenței funcția de audit intern trebuie să se subordoneze direct managementului superior al entității publice;
- ◆ pentru păstrarea obiectivității auditorii interni nu trebuie implicați în activitățile pe care le pot audita, nu trebuie să auditeze procese în care au fost implicați în ultimele 12 luni, precum și trebuie să-și declare obiectivitatea în cadrul misiunilor de audit intern efectuate.

Prejudicierea independenței organizaționale și obiectivității individuale, în aparență sau în fapt, poate genera diminuarea încrederii în rezultatele auditului intern și discreditarea profesiei de auditor intern, ca atare.

În rezultatul analizei efectuate, se constată situații în care SAI sunt instituite cu încălcarea principiului de independență. Astfel, pentru asigurarea principiului respectiv în realizarea misiunii de bază, SAI trebuie să fie organizatoric separată de alte funcții operaționale sau de suport, fapt care nu a fost respectat de către **2 entități publice**, care au comasat activitatea de audit intern cu activitatea de control intern sau securitate internă (Inspectoratul pentru Protecția Mediului, I.P. ”Serviciul Național Unic pentru Apelurile de Urgență 112”).

Riscul de afectare a obiectivității auditorilor interni este condiționat de implicarea acestora în realizarea sarcinilor operaționale ale entității publice, precum și a altor activități care pot constitui obiect al auditului intern. Astfel, **13 SAI (25 la sută)** au raportat că, desfășoară sarcini suplimentare, neindicate în fișa postului și care nu sunt atribuite funcției de audit intern. Cele mai frecvente sunt cazurile de: includere a auditorilor interni în grupuri de lucru și comisii (de inventariere, primire-predare, evaluare, etc.); delegare a responsabilităților de organizare, auto-evaluare și raportare a sistemului de CIM și emitere a Declarației de răspundere managerială, precum și de realizare a activităților ce țin de evidența și raportarea implementării recomandărilor auditului extern (Curtii de Conturi).

Atenționăm că, în vederea neadmiterii prejudicierii obiectivității individuale, auditorii interni trebuie să evite auditarea anumitor procese / activități pentru care au fost responsabili în cursul anului anterior. De asemenea, posibila afectare a obiectivității auditorilor interni este controlată prin completarea de către auditorii interni implicați în misiunile de audit intern a declarației de interese. Totuși, **3 SAI** (din cadrul MADRM, CR Ocnița, SFS) au raportat despre implicarea auditorilor interni, la solicitarea conducerii entităților publice, în misiuni de audit de asigurare, care au avut ca scop auditarea proceselor de care aceștia au fost responsabili în ultimele 12 luni, iar angajații a **3 SAI** au efectuat inspectări (revizii) financiare și au investigat fraude (din cadrul MEI, CR Ocnița, CR Orhei).

Totodată pe parcursul anului, a fost declarat și gestionat corespunzător un caz de existență a conflictului de interese potențial, precum și sesizate unele situații privind limitarea accesului auditorilor interni în încăperi, la documente, date în format electronic, persoane relevante din cadrul entității publice (PMC, CR Orhei și ASP). De menționat că, accesul la informații reprezintă un drept al auditorilor interni stabilit prin art.23 alin.(1) al Legii nr.229/2010 privind CFPI.

3.1.4. Competența profesională a auditorilor interni

SNAI 1210 conturează competența profesională ca fiind un termen în sens colectiv, care se referă la cunoștințele, abilitățile și competențele necesare auditorilor interni pentru îndeplinirea responsabilităților ce le revin.

Astfel, conform informațiilor prezentate în rapoartele privind activitatea de audit intern, **49 SAI** declară că, auditorii interni dispun în mod colectiv de cunoștințe, abilități și alte competențe necesare îndeplinirii Planului de audit intern.

Conform informațiilor recepționate, auditorii interni dispun de cunoștințe specializate în domeniile economice, juridice, administrare publică și TI, acestea fiind raportate de majoritatea dintre ei.

Menționăm că, **17 SAI** au beneficiat de asistență de specialitate / consultanță din partea persoanelor terțe în realizarea misiunilor de audit intern, care au avut ca obiectiv general evaluarea securității cibernetice, TI și comunicațiilor, etc.

Din informația recepționată cu privire la experiența în muncă, se observă că ponderea maximă (57%) o au conducătorii cu o experiență mai mare de 6 ani, printre alte intervale de 1 – 2 ani și 3 – 5 ani. Concomitent, aceeași imagine oglindă o prezintă și experiența medie a angajaților, care este de aproximativ 3 - 5 ani.

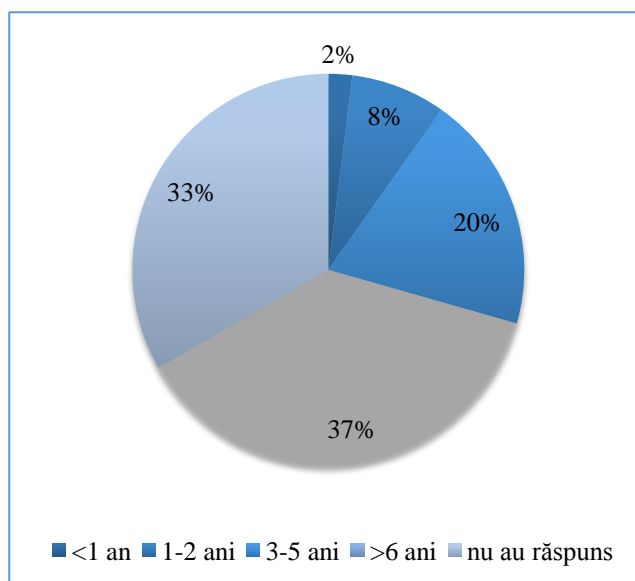

Figura nr.13 Experiența de muncă în AI a conducătorului SAI

În același timp, deși obiectivul în materie de ore de formare profesională per total a fost depășit, doar **75 la sută** din angajații SAI au reușit să se conformeze prevederilor legale⁴, potrivit cărora auditorii interni sunt obligați să-și îmbunătățească cunoștințele, priceperea și alte competențe necesare prin participarea, anual, la diverse forme de dezvoltare profesională continuă în domeniu, cu o durată de cel puțin 40 de ore academice, cu excepția perioadei de suspendare a activității.

Se constată că, pe parcursul anului 2019, auditorii interni au beneficiat de instruirii organizate sub diverse forme (seminare, ateliere de lucru, mese rotunde, conferințe), oferite preponderent de Ministerul Finanțelor și IP Centrul de Tehnologii Informaționale în Finanțe. De asemenea, auditorii interni au participat la instruirii organizate de alți prestatori de servicii de instruire, cum ar fi: Academia de Administrare Publică, Asociația Auditorilor Interni din Republica Moldova, precum și alte instituții și organizații naționale și internaționale de formare profesională, cum ar fi CEF Slovenia, PEMPAL.

⁴ Legea 229/2010 privind controlul financiar public intern art. 23, alin.2, lit.h)

La nivel național, auditorii interni din sectorul public își pot demonstra nivelul de pregătire profesională și experiență practică prin obținerea certificatului de calificare al auditorului din sectorul public, inclusiv a certificatului de calificare în domeniul specializat.

Menționăm că, în anul 2019 a fost organizat un examen de calificare a auditorilor interni din sectorul public, la care s-au înscris 20 auditori interni, 16 din ei susținând cu succes examenul. Astfel, 13 auditori interni au obținut certificat de calificare al auditorului din sectorul public și 3 auditori interni au obținut certificat de calificare în domeniul specializat al auditorului din sectorul public.

Conform datelor Registrului auditorilor interni certificați din sectorul public⁵, la situația din 31 decembrie 2019, de către Ministerul Finanțelor sînt eliberate **70 certificate** de calificare al auditorului din sectorul public și, respectiv, **35 certificate** de calificare în domeniul specializat al auditorului din sectorul public. Din totalul acestora, certificatele a 16 auditori interni sunt suspendate.

Astfel, din 54 persoane care dețin certificate valabile, 44 sunt încadrate în EP, iar 10 persoane, sau 19 la sută activează în afara funcției de auditor intern (a se vedea figura nr.14).

Concomitent, este de menționat că, doar 41 la sută din conducătorii SAI dețin certificate de calificare profesională în domeniul auditului intern.

În acest context, amendamentele la Legea nr.229/2010 privind CFPI, intrate în vigoare în ianuarie 2019, stabilesc obligativitatea deținerii de către conducătorul SAI, începînd cu 01.01.2021, a certificatului de calificare profesională, eliberat de Ministerul Finanțelor, sau certificatului de calificare cu recunoaștere internațională în domeniul auditului intern. Acest deziderat vine să fortifice competențele profesionale și capacitățile manageriale ale conducătorilor SAI, fapt care va avea un impact benefic asupra activității de audit intern.

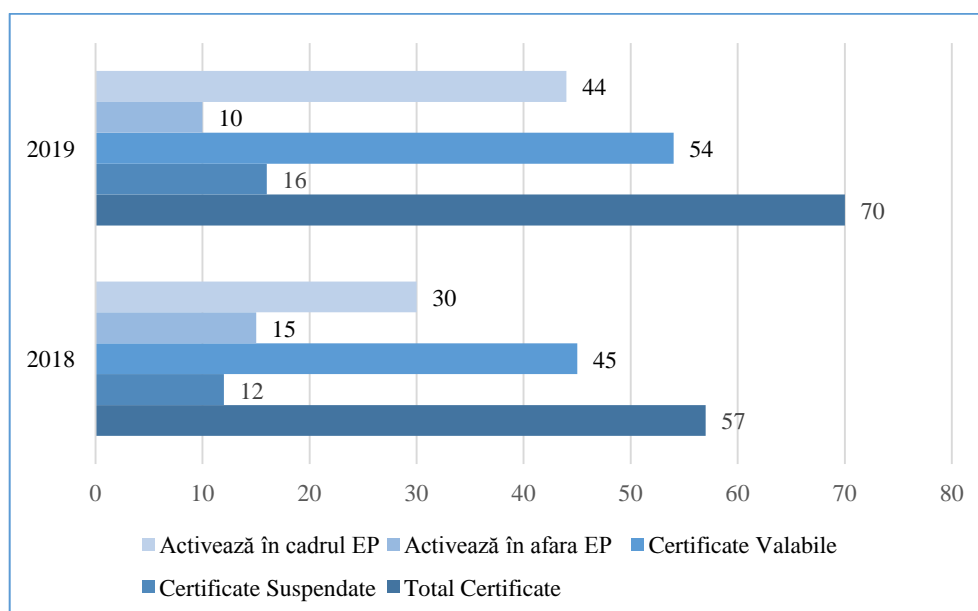

Figura nr.14. Încadrarea persoanelor certificate în SAI

⁵ Ordinul ministrului finanțelor nr.97/2013, cu modificările ulterioare.

Este important de menționat că, în perioada de raportare a fost elaborat și aprobat un nou mecanism de dezvoltare a calificării profesionale și certificare a auditorilor interni⁶. Noul mecanism de certificare este logic structurat și comprehensiv, având la bază un Program de instruire compus din trei nivele (de bază, intermediar și avansat), fiecare corespunzând unui nivel de complexitate corespunzător sarcinilor ce revin persoanelor implicate în realizarea activității de audit intern. Punerea în aplicare a acestui mecanism va asigura selectarea și promovarea persoanelor competente în funcțiile de auditori interni, creând premise pentru asigurarea calității și eficienței activității de audit intern, fapt care va permite creșterea valorii adăugate adusă entităților publice de către funcția de audit intern.

UCA a inițiat, cu suportul IP Centrul de Tehnologii Informaționale în Finanțe, digitalizarea unor procese, precum: certificarea profesională a auditorilor interni, raportarea în domeniul auditului intern și în domeniul CIM. Astfel, tehnologiile noi vor facilita realizarea desfășurarea acestor procese, contribuind considerabil la asigurarea eficienței suplimentare, atât pentru entitățile publice, cât și pentru Ministerul Finanțelor, ca autoritate ce reglementează și armonizează domeniul CFPI.

3.2. Realizarea activității de audit intern

Realizarea activității de audit intern presupune parcurgerea celor patru etape ale ciclului de audit, și anume planificarea activității, realizarea misiunilor de audit, raportarea rezultatelor și urmărirea implementării recomandărilor.

Deși toate aceste etape sunt intercorelate, deseori auditorii interni întâmpină dificultăți în momentul trecerii de la o etapă la alta. Unul din motivele acestei probleme rezidă în caracterul complex și voluminos al Normelor metodologice de audit intern existente, care oferă un spectru larg de instrumente, dublate pe alocuri, sau deja depășite.

În acest context, Ministerul Finanțelor a inițiat procedura de revizuire a metodologiei actuale, în conformitate cu contextul și schimbările înregistrate pe parcursul dezvoltării funcției de audit intern.

3.2.1. Planificarea activității de audit intern

Planificarea reprezintă procesul prin intermediul căruia se corelează sarcinile ce urmează a fi îndeplinite într-o perioadă determinată de timp cu resursele disponibile.

O planificare reușită a activității de audit intern depinde foarte mult de resursele disponibile. Doar cu resurse suficiente de audit este posibil de cuprins întreg obiect al auditului intern.

În ceea ce privește funcția de audit intern în sectorul public, este utilizată abordarea planificării strategice (multianuale), pe o perioadă de 3-5 ani, dar și planificarea anuală, care cuprinde calculul și repartizarea resurselor pentru un orizont de 12 luni.

⁶ Hotărârea Guvernului nr.556/2019 pentru aprobarea Regulamentului privind menținerea calificării profesionale în domeniul auditului intern în sectorul public.

Referitor la procesul de planificare strategică și anuală a activității de audit intern, din informațiile recepționate se atestă următoarele:

- ◆ 25 SAI, sau 49% din totalul acestora dispun de un plan strategic, elaborat și aprobat;
- ◆ 50 SAI sau 98% din totalul acestora, elaborează planuri anuale privind activitatea de audit intern.

Deși rapoartele prezentate specifică utilizarea în practică a instrumentului de planificare strategică și anuală, totuși **2 SAI** (CR Dondușeni și IMSP IMU) nu au prezentat Ministerului Finanțelor planurile strategice, iar **6 SAI** (ARI, ARM, ANP, IMSP IMU, CR Ocnița și IMSP Centrul Republican de Diagnosticare Medicală) – planurile anuale privind activitatea de audit intern, fapt care pune în incertitudine existența acestora.

Analiza tendințelor procesului de planificare a activității de audit intern relevă o stabilitate relativă pe partea ce ține de planificarea anuală a activității (a se vedea figura nr.15).

În același timp, planificarea strategică a activității de audit intern înregistrează o dinamică negativă, numărul SAI, care dispun de plan strategic, diminuându-se de la 30 SAI în anul 2017 la 25 SAI în perioada de referință.

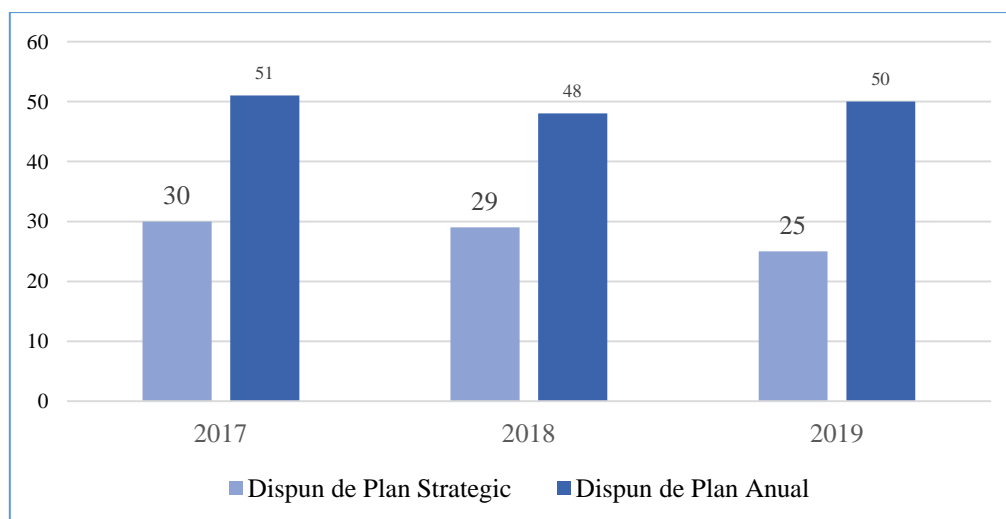

Figura nr.15. Tendințe privind planificarea activității de audit intern

De asemenea, se denotă caracterul static al planificării strategice. Astfel, planurile strategice nu se supun revizuirilor și actualizărilor periodice de către **15 SAI**, respectiv acestea nu reflectă caracterul schimbător al riscurilor. Având în vedere faptul că, riscurile asociate proceselor și activităților sunt generate de factori interni și externi, este necesară reevaluarea acestora, pentru a fi urmărite în dinamică. În acest context, planul strategic trebuie actualizat anual, iar rezultatul acestui exercițiu trebuie să stea la baza planului anual privind activitatea de audit intern.

Deși conform rapoartelor prezentate, majoritatea SAI comunică despre insuficiența resurselor alocate, un număr neînsemnat din acestea alertează managerul entității publice, corespunzător prevederilor SNAI 2020, despre impactul limitării resurselor necesare activității de audit intern.

În acest sens, reieșind din informațiile raportate, se relevă faptul că **22% din totalul SAI** nu auditează sistematic întregul obiect al auditului intern, iar **80% SAI (41 SAI)** determină resursele necesare și disponibile pentru planificarea activității SAI.

Suplimentar, **16% din totalul SAI** elaborează planuri de activitate fără a ține cont de expunerea entității publice la riscuri, inclusiv la riscurile de fraudă și corupție, iar în cazul a **4 SAI**, se elaborează planuri de activitate fără o coordonare prealabilă cu părțile interesate.

Este important să se conștientizeze că, planificarea activității de audit intern nu reprezintă un proces separat față de subdiviziunile structurale ale entității publice, ci este o parte conexă cu întreaga activitate a entității, care implică comunicare pe verticală și orizontală, începând cu așteptările conducerii, până la conclucrarea cu părțile interesate.

3.2.2. Realizarea misiunilor de audit

În cursul anului 2019 au fost supuse auditării procesele apreciate cu risc sporit din următoarele domenii: securitate cibernetică, financiar-contabil, gestiunea patrimoniului public, achiziții publice, salarizare, sistemul de informare și comunicare (circulația documentelor), managementul resurselor umane, precum și procesele operaționale specifice domeniilor de activitate ale entităților publice. În multe cazuri, obiect al auditului intern l-a constituit sistemul de CIM din cadrul entității publice, evaluat per ansamblu, în vederea aprecierii modului de organizare a acestuia și conformării cu SNCI.

Astfel, din rapoartele recepționate se atestă că, pentru perioada de referință, a fost planificată realizarea a **218 misiuni**, inclusiv **181** misiuni de asigurare și **37** misiuni de consiliere.

Efectiv, în anul 2019 au fost realizate **154 de misiuni** din cele planificate, totodată fiind efectuate **76 misiuni de audit intern ad-hoc**. Prin urmare, în perioada de raportare a fost realizat un număr total de **230 misiuni de audit intern**, sau cu 12 misiuni mai mult decât numărul de misiuni planificat. O imagine generală în dinamică, cu privire la realizarea misiunilor de audit intern în raport cu misiunile de audit intern planificate este prezentată în figura nr.16.

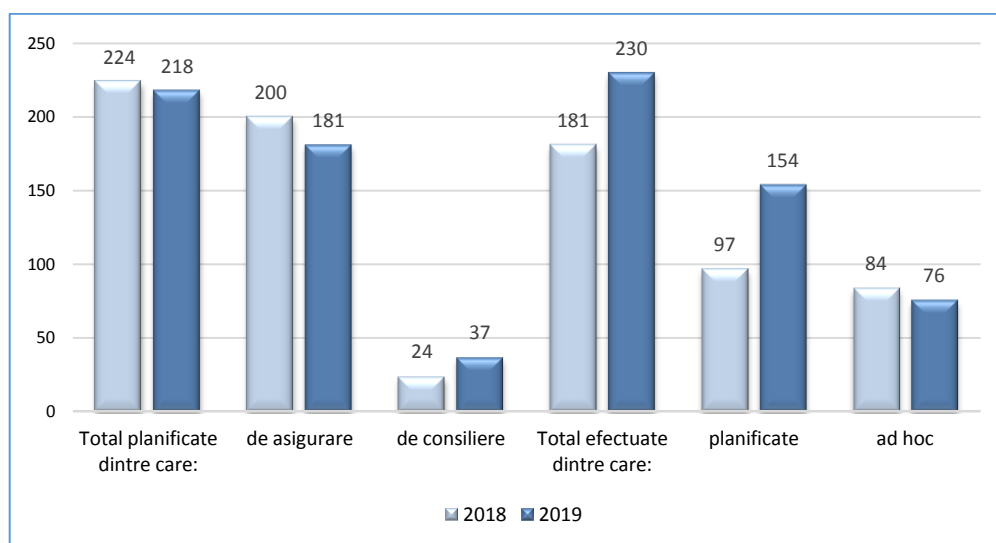

Figura nr.16. Realizarea misiunilor de audit intern

Diminuarea cu circa 10 la sută a misiunilor de asigurare planificate în 2019 comparativ cu perioada precedentă (181 misiuni față de 200), concomitent cu majorarea cu circa 15 la sută a misiunilor de consiliere (de la 24 misiuni la 37), demonstrează o orientare mai mare spre evaluări ex-ante decât ex-post și o atenție sporită a conducerii entităților publice, cât și a auditorilor interni spre o valoare adăugată imediată.

Gradul de realizare a misiunilor planificate a crescut cu **27,34 puncte procentuale, de la 43,30% în anul 2018 la 70,64% în anul 2019**. Totodată, realizarea planului anual a fost influențată de realizarea misiunilor de audit ad-hoc, cu toate că ponderea acestora s-a diminuat în totalul misiunilor efectuate cu **13,36 puncte procentuale (de la 84 (46,40%) în anul 2018 la 76 (33,04%) în anul 2019)**. Acest fapt denotă o planificare a activității tot mai realistă, cu o evaluare mai exactă a riscurilor.

În anul 2019, se constată o creștere a interesului față de auditul de conformitate, accent tot mai mare fiind pus și pe auditul de sistem, fapt ce reflectă o evoluție în dezvoltarea culturii manageriale cu privire la perceperea corectă a rolului și funcției auditului intern în cadrul entității publice. Auditurile financiare își mențin poziția în lista de priorități a auditorilor interni, în timp ce efectuarea auditului performanței și cel al TI rămâne a fi o sarcină plină de provocări.

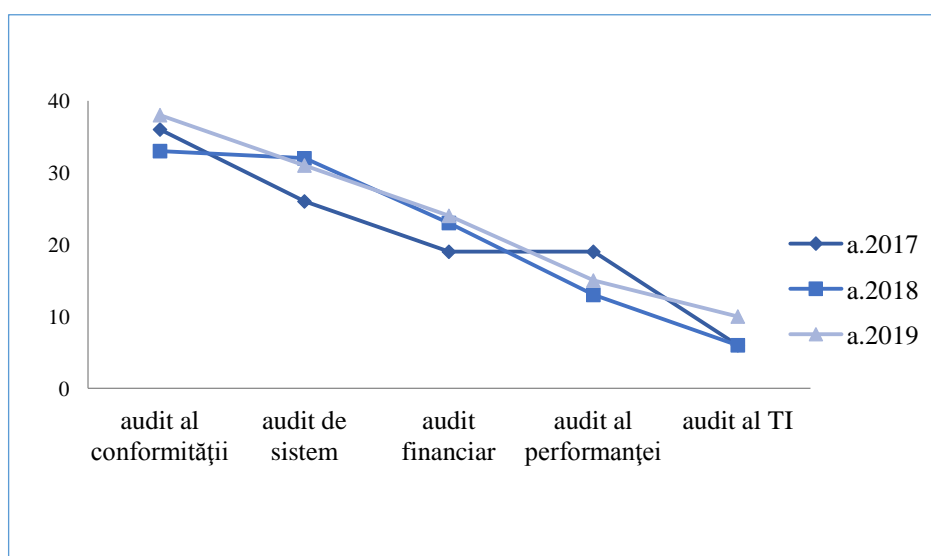

Figura nr.17. Tipuri de audituri realizate

Dificultățile își au sorginea în necesitatea acumulării de către auditorul intern a cunoștințelor, abilităților și competențelor specializate, care pot fi atinse prin sesiuni de instruire continue, inclusiv prin intermediul studiului individual. Realizarea acestor tipuri de audit reprezintă o precondiție pentru a demonstra valoarea adăugată adusă entității publice, reflectând atingerea unui grad mai înalt de maturitate și de performanță a activității de audit intern.

Totodată, toate SAI au raportat că, în rezultatul misiunilor de audit, se elaborează raportul de audit, care include constatări și recomandări. După coordonarea prealabilă cu unitatea auditată, raportul de audit este prezentat conducerii entității publice, iar pentru implementarea recomandărilor de audit se întocmesc planuri de acțiuni.

3.2.3. Urmărirea recomandărilor de audit intern

Datele reflectate în rapoartele de activitate indică faptul că **50 SAI (98%) raportoare** dispun de sisteme interne de evidență și urmărire a statutului de implementare a recomandărilor de audit. În anul 2019, SAI au oferit **2234 recomandări, cu un nivel de acceptare de 93%**. Concomitent, în această perioadă au fost supuse monitorizării 2210 recomandări acceptate spre a fi implementate de către unitățile auditate.

Analiza situației privind gradul de implementare a recomandărilor de audit intern reflectă statutul de „implementate în termen” pentru **61% de recomandări**, acesta înregistrând o ușoară creștere față de anul precedent. **9% de recomandări** au fost implementate cu depășirea termenului de realizare. Concomitent, se constată că **19% din recomandări** au avut statutul de „implementate parțial”, iar **15 la sută din recomandări** nu au fost abordate.

Principalele cauze invocate de auditorii interni sunt:

- ◆ pierderea relevanței recomandării în timp;
- ◆ abordarea neglijentă sau superficială a recomandărilor de către unitatea auditată;
- ◆ reticența și responsabilitatea scăzută a managerilor operaționali;
- ◆ estimarea incorectă a perioadei de implementare;
- ◆ modificarea structurii organizaționale și sau a priorităților operaționale;
- ◆ fezabilitatea redusă, lipsa sau insuficiența de resurse, etc.

Suplimentar, nivelul scăzut de implementare recomandărilor ar putea fi un semnal al deficitului de comunicare la etapa prezentării rezultatelor misiunii de audit intern către unitatea auditată, dar și a calității nesatisfăcătoare a recomandărilor înaintate de echipa de audit. Situația detaliată privind urmărirea recomandărilor de audit pe categorii de entități publice este prezentată în *anexa E*.

3.3. Asigurarea și îmbunătățirea calității activității de audit intern

Îmbunătățirea calității activității de audit intern și conformarea integrală la standardele profesionale rămâne în continuare o prioritate pentru SAI.

În acest context, Programul de asigurare și îmbunătățire a calității (în continuare, PAÎC), aprobat la nivelul entității publice, stabilește proceduri de evaluare a conformității și calității activității de audit intern, precum și de identificare a oportunităților de îmbunătățire a acesteia. Programul respectiv impune o abordare sistematică și disciplinată a procesului de autoevaluare periodică a activității de audit intern, a monitorizării continue, precum și a evaluărilor externe, autoevaluări periodice, alte evaluări interne și externe, în vederea aprecierii conformității cu definiția auditului intern, cu cerințele Codului etic al auditorului intern și standardelor profesionale în domeniu.

Conform informațiilor prezentate în rapoartele anuale de activitate, **30 SAI sau 59 la sută din totalul SAI** raportoare dispun de PAÎC, elaborat în corespundere cu prevederile SNAI 1300. Totodată, dovada deținerii documentului respectiv nu a fost confirmată prin

- ◆ Programul de asigurare și îmbunătățire a calității între 0 și 100 %

b) standardele de performanță

- ◆ Gestionarea activității de audit intern între 27 și 100 %;
- ◆ Natura activității între 39 și 100 %;
- ◆ Planificarea misiunii de audit intern între 37 și 100%;
- ◆ Realizarea misiunii de audit intern între 50 și 100%;
- ◆ Comunicarea rezultatelor între 50 și 100%;
- ◆ Monitorizarea acțiunilor ulterioare comunicării rezultatelor între 41 și 100%;
- ◆ Comunicarea acceptării riscurilor între 0 și 100%.

Informații detaliate ale rezultatelor autoevaluării per fiecare SAI pot fi urmărite în *anexa F*.

Totodată, începând cu anul 2019 a fost introdusă utilizarea indicatorilor cheie de performanță în raportarea activității de audit intern. Indicatorii oferă o imagine de ansamblu asupra performanței SAI în ceea ce privește gradul de realizare a planului activității de audit intern, nivelul de acceptare a recomandărilor oferite, precum și de implementare a acestora, etc.

Nivelul de realizare de către fiecare SAI a indicatorilor cheie de performanță, care sunt și parte integrantă al PAÎC, poate fi urmărit în *anexa G*.

De asemenea, SAI solicită unităților auditate să furnizeze o evaluare a misiunilor de audit intern, în baza căreia este determinat nivelul de satisfacție în serviciile de audit al acestora.

Astfel, nivelul mediu de satisfacție al unităților auditate, raportat de către SAI constituie 8,5 puncte din 10 posibile.

Este indiscutabil faptul că, atât rezultatele autoevaluării periodice, cât și nivelul indicatorilor cheie de performanță raportați de SAI prezintă o anumită doză de subiectivism și doar o evaluare externă, efectuată de experți independenți, poate oferi o imagine realistă și o opinie obiectivă cu privire la nivelul de conformitate al SAI, inclusiv cu privire la eficiența activității de audit intern.

În acest sens, în anul 2019, prin intermediul Proiectului MD37 „Fortificarea capacităților funcției de audit intern” de către experții PwC a fost efectuată evaluarea a câte o misiune de audit intern, realizate de către 5 SAI.

Rezultatele exercițiului de evaluare se prezintă după cum urmează:

Tabelul nr.9. Rezultatele evaluării unor misiuni individuale de audit intern

Misiuni de audit intern revizuite	Pregătirea misiunii de audit intern	Intervenția la fața locului	Raportarea rezultatelor	Procent de conformitate
1. Misiune 1	Îndeplinit	Deficiențe minore	Deficiențe minore	88,1%
2. Misiune 2	Deficiențe minore	Deficiențe majore	Deficiențe minore	73,8%
3. Misiune 3	Deficiențe majore	Deficiențe minore	Deficiențe minore	74,5%

4. Misiune 4	Îndeplinit	Îndeplinit	Îndeplinit	94,2%
5. Misiune 5	Deficiențe minore	Îndeplinit	Deficiențe minore	85,5%

Astfel, așa după cum este prezentat, gradul de conformitate al procesului aferent realizării misiunii de audit intern variază între 73,8 și 94,2 la sută, criteriile fiind evaluate ca și îndeplinite integral doar în cadrul unei misiuni de audit intern. De asemenea, în cadrul etapelor de pregătire a 2 misiuni de audit intern și, respectiv, intervenției la fața locului (lucrul în teren), au fost identificate deficiențe majore.

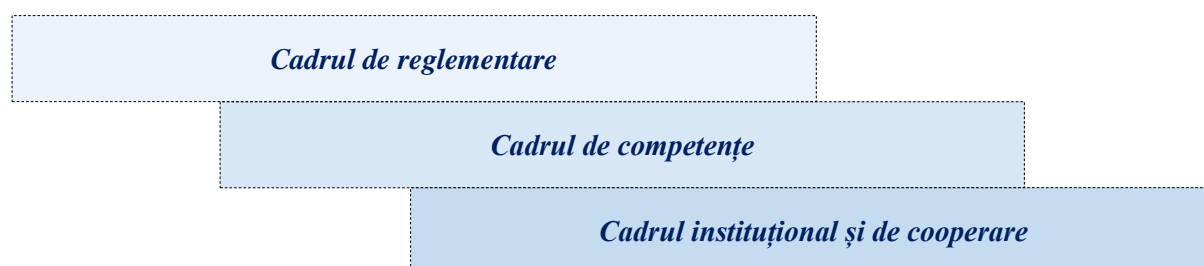
Menționăm că, rezultatele evaluării misiunilor de audit intern corespund nivelului de maturitate al SAI, care au asigurat realizarea acestora.

Prin urmare, recomandările experților, orientate spre înlăturarea lacunelor identificate, precum și spre îmbunătățirea activității de audit intern sunt considerate fezabile și pertinente, respectiv pot fi extrapolate către toate SAI din sectorul public, în contextul concluziilor la prezentul raport.

4. Coordonarea și armonizarea centralizată a CFPI

4.1. Coordonarea centralizată a CFPI de către Ministerul Finanțelor

Reieșind din atribuțiile delegate conform art.29 din Legea nr.229 / 2010 privind CFPI, în cursul anului 2019, Ministerul Finanțelor a continuat să realizeze activități menite să dezvolte cadrul normativ, cadrul de competențe profesionale, precum și cadrul instituțional și de cooperare, în vederea contribuției la implementarea obiectivelor de reformă în domeniul CFPI.

Astfel, printre acțiunile desfășurate pot fi menționate următoarele.

a. Elaborarea și actualizarea cadrului normativ

Următoarele elemente ale cadrului de reglementare au fost elaborate și / sau actualizate.

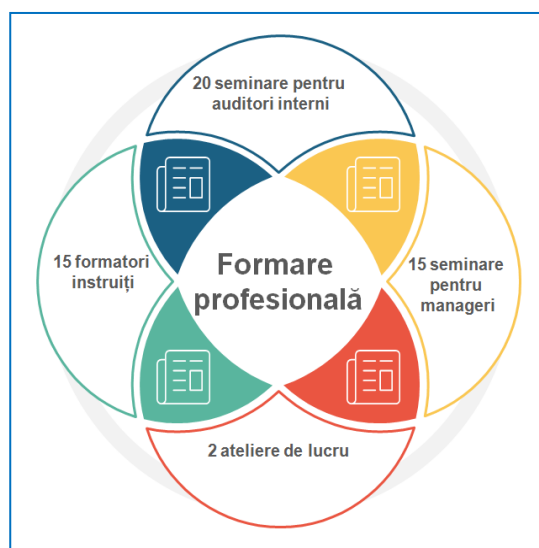
- ◆ prin Hotărârea Guvernului nr.385 / 2019 a fost aprobat proiectul legii privind modificarea și completarea unor acte legislative, întru aducerea acestora în concordanță cu noțiunile actualizate ale cadrului legal;
- ◆ prin Hotărârea Guvernului nr.556 / 2019 a fost aprobat Regulamentul privind dobândirea, confirmarea și menținerea calificării profesionale în domeniul auditului intern în sectorul public;
- ◆ prin Hotărârea Guvernului nr.557 / 2019 au fost aprobate Codul etic al auditorului intern și Carta de audit intern;
- ◆ prin Hotărârea Guvernului nr.559 / 2019 au fost aprobate modificări ale unor Hotărâri ale Guvernului, întru aducerea în concordanță a unor acte normative ale Guvernului cu noțiunile actualizate ale cadrului legal;
- ◆ prin Hotărârea Guvernului nr.617 / 2019 a fost aprobat Regulamentul privind evaluarea calității activității de audit intern în sectorul public;
- ◆ prin Ordinul ministrului finanțelor nr.4 / 2019 a fost aprobat Regulamentul privind autoevaluarea, raportarea sistemului de control intern managerial și emiterea Declarației de răspundere managerială. Suplimentar, acesta a fost modificat pentru a reflecta lecțiile învățate pe parcursul unui exercițiu național de evaluare și raportare;

- ◆ prin Ordinul ministrului finanțelor nr.176 / 2019 a fost aprobat Regulamentul privind raportarea activității de audit intern în sectorul public;
- ◆ prin Ordinul ministrului finanțelor nr.185 / 2019 au fost aprobate modificări la Standardele naționale de control intern în sectorul public.

b. Dezvoltarea cadrului de competențe profesionale

În 2019 Ministerul Finanțelor a continuat să diversifice și să extindă oferta de posibilități de învățare, adresată auditorilor interni, coordonatorilor CIM, precum și managerilor din sectorul public, organizând un număr record de activități de formare, conferințe și ateliere pe diverse teme. Astfel, pentru dezvoltarea capacităților și competențelor profesionale ale părților menționate supra, au fost desfășurate următoarele activități de instruire, conștientizare și suport:

- ◆ 20 seminare de instruire pentru auditorii interni;
- ◆ 15 seminare de instruire pentru manageri;
- ◆ 1 atelier de lucru pentru reprezentanții conducerii ministerelor și ai Secretariatului general al Guvernului;
- ◆ 1 atelier de lucru / conferință pentru coordonatorii CIM și reprezentanți ai Serviciilor financiare;
- ◆ 15 formatori pregătiți în domeniul auditului intern;
- ◆ multiple acțiuni scurte de suport și consultanță în cadrul entităților publice.

Suplimentar, a fost desfășurat examenul de calificare profesională a auditorilor interni. Ca rezultat, au obținut certificate de calificare profesională 16 auditori interni.

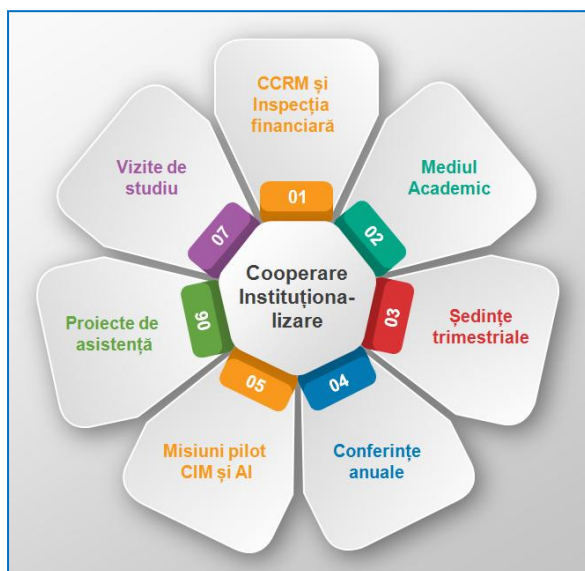
c. Dezvoltarea cadrului instituțional și de cooperare

Ministerul Finanțelor a dezvoltat și consolidat platformele de colaborare cu Curtea de Conturi și Inspekția financiară, în calitatea lor de furnizori de asigurare cu privire la funcționarea sistemelor de CIM prin evaluarea acestora. De asemenea, Ministerul Finanțelor a continuat colaborarea cu instituțiile mediului academic pentru a promova o imagine fidelă a planurilor și instrumentelor de reformă.

În perioada de referință au fost desfășurate ședințe trimestriale cu auditorii interni, ca o platformă destinată schimbului de opinii și de experiență, precum și discutării problemelor / dificultăților existente și identificării soluțiilor de depășire a acestora.

Conform unei practici consacrate de mai mulți ani, a fost desfășurată conferința anuală în domeniul CFPI, în cadrul căreia au fost puse în discuție rezultatele reformei, precum și identificate noi soluții și trasați pași de dezvoltare a domeniului respectiv.

Alte două conferințe pentru manageri, coordonatori ai sistemelor CIM și auditori interni au abordat provocările existente, precum și au oferit ocazia împărtășirii experienței și lecțiilor învățate.

Pe parcursul anului 2019, au fost desfășurate 3 misiuni pilot de evaluare a CIM, precum și 3 misiuni pilot în domeniul auditului intern, cu scop de evaluare generală a sistemului de control managerial, precum și dezvoltare a capacităților practice.

În realizarea activităților respective Ministerul Finanțelor a fost susținut de un Proiect Twinning al Uniunii Europene, de un Proiect de cooperare cu Ministerul Finanțelor al Letoniei, precum și prin Acordul de colaborare încheiat cu Ministerul Finanțelor al Regatului Țărilor de Jos. Suplimentar, Ministerul Finanțelor a fost reprezentat și în

cadrul Comunității Practice internaționale a auditorilor interni „PEMPAL”.

Au fost preluate bunele practici și au fost stabilite relații de colaborare în cadrul a două vizite de studiu, în Germania și Letonia, la care au participat auditori interni din cadrul a 10 și respectiv 3 autorități publice din Republica Moldova.

d. Provocări și perspective ale Unității Centrale de Armonizare

Este evident că situația și circumstanțele curente create de pandemia COVID-19 își au amprenta inclusiv asupra activității UCA, totodată fiind întreprinse măsuri de atenuare a impactului acesteia.

Astfel, direcțiile planificate de dezvoltare au devenit mai ambițioase și mai pline de provocări iminente (interne și externe) și este necesar ca acestea să fie revizuite.

Totuși, există o serie de provocări curente adiționale de care depinde implementarea și dezvoltarea în continuare a conceptului CFPI, printre care:

- ◆ inconsecvența decizională și instabilitatea politică;
- ◆ interes redus și înțelegere limitată a conceptului CFPI;
- ◆ capacități instituționale insuficiente, inclusiv în entitățile publice și Ministerul Finanțelor;
- ◆ lipsa pârghiilor de contracarare a neimplementării prevederilor cadrului legal / normativ.

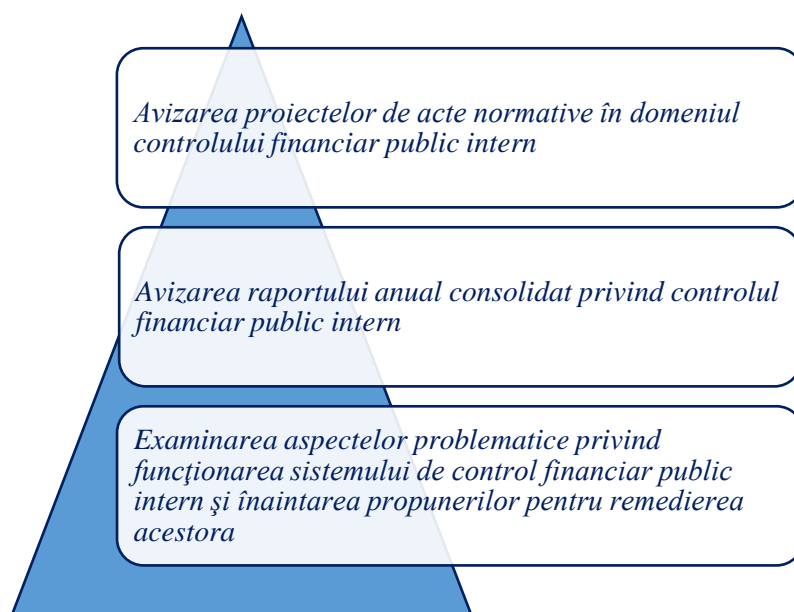
Subliniem faptul că, în rezultatul reformei APC, statul de personal al UCA a fost redus de la 7 la 5 unități, dintre care o poziție este vacantă. Această situație generează deficiențe ce țin de: a) promovarea și aprobarea proiectelor de acte normative elaborate; b) executarea solicitărilor entităților publice cu privire la acordarea suportului metodologic în teren; c) evaluarea calității activității de audit intern; d) evaluarea sistemului de CIM în cadrul entităților publice.

În același timp, suplimentar celor pentru anul 2020, prioritățile pe termen mediu ale UCA sunt următoarele:

- ◆ punerea în aplicare a noului sistem de pregătire profesională și certificare a auditorilor interni;
- ◆ consolidarea capacităților SAI la nivelul ministerelor;
- ◆ efectuarea auditurilor orizontale pe subiecte de interes național;
- ◆ digitalizarea proceselor de raportare a CIM și auditului intern, precum și procesului de certificare a auditorilor interni;
- ◆ elaborarea și aprobarea unor noi obiective de dezvoltare strategică a CFPI;
- ◆ armonizare sporită a proceselor economico-financiare, achiziții publice, managementul resurselor umane, TI, patrimoniale, inclusiv prin integrarea elementelor CIM de către entitățile responsabile de politicile aferente acestor procese.

4.2. Consiliul CFPI și rolul acestuia

Conform prevederilor actelor normative, Consiliul CPFI dispune de următoarele atribuții, în calitate sa de organism profesional cu rol consultativ pe lângă Ministerul Finanțelor:

În perioada anului 2019, Consiliul CFPI s-a întrunit de 2 ori, conținutul dezbaterilor fiind reflectate în schema ulterioară.

04 ianuarie 2019

- *proiectul Regulamentului privind evaluarea, raportarea sistemului de control intern managerial și emiterea Declarației de răspundere managerială*

20 decembrie 2019

- *proiectul Regulamentului privind raportarea activității de audit intern în sectorul public,*
- *proiectul modificărilor la Standardele naționale de control intern,*
- *proiectul modificărilor la Regulamentul privind autoevaluarea, raportarea sistemului de control intern managerial și emiterea Declarației de răspundere managerială,*
- *informații privind rezultatele procesului de certificare a auditorilor interni,*
- *digitalizarea unor procese de care este responsabilă UCA,*
- *elaborarea unei note privind salarizarea auditorilor interni*

De asemenea, în regim de lucru a fost coordonat cu membrii Consiliului CFPI proiectul Raportului anual consolidat privind CFPI pentru anul 2018.

Ținând cont de rolul consultativ, expertiza și aria profesională a membrilor Consiliului CFPI, opiniile și recomandările acestora au fost considerate în procesul de finalizare și promovare ulterioară a proiectelor de acte normative.

4.3. Implementarea Programului de dezvoltare CFPI pentru anii 2018-2020

Anul 2019 a fost al doilea an de implementare a Planului de acțiuni pentru implementarea Programului de dezvoltare a controlului financiar public intern pentru anii 2018-2020, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.124 / 2018.

Acțiunile din cadrul Programului, implicit Planului de acțiuni, sunt direcționate spre depășirea obstacolelor identificate în sistemul actual CFPI, precum și spre crearea precondițiilor pentru consolidarea răspunderii manageriale conform următoarelor obiective specifice:

- ◆ coordonarea dezvoltării sistemului CFPI și asigurarea consecvenței cu politicile și programele generale;
- ◆ dezvoltarea sistemelor curente CIM;
- ◆ consolidarea funcției de audit intern;

- ◆ fortificarea profesiilor din domeniul managementului finanțelor publice;
- ◆ clarificarea rolului Inspecției financiare.

Acțiunile ce se referă parțial la obiectivul 4 și la obiectivul 5 au fost definite într-un alt context politic decât cel actual, astfel fiindu-le consumată relevanța și actualitatea.

În aceste circumstanțe, UCA a alertat membrii Consiliului CFPI despre oportunitatea implementării Planului de acțiuni pe aceste dimensiuni. Ca rezultat, o evaluare detaliată a gradului de implementare și impactului Programului de dezvoltare și Planului de acțiuni va fi efectuată în procesul elaborării unor obiective de dezvoltare strategică a CFPI pentru următorii ani.

5. Concluzii și recomandări

Conceptul CFPI reprezintă un concept dinamic, care necesită o atenție sporită și îmbunătățiri continue, prin luarea în considerare și punerea în aplicare a îndrumărilor venite, atât din mediul național, cât și din cel internațional.

În ciuda diversității de punere în aplicare a sistemului CFPI, țările care îl implementează împărtășesc mize, provocări și tendințe comune, acestea materializându-se într-un proces de lungă durată.

Republica Moldova nu este o excepție și, în pofida eforturilor depuse, la fel ca și în anii precedenți, informația prezentată în acest raport scot în evidență progrese ne semnificative în implementarea / dezvoltarea CIM și a auditului intern în cadrul entităților publice.

Reiterăm că, situația existentă este determinată, în principal, de următorii factori:

- ☞ conștientizarea redusă a necesității și beneficiilor dezvoltării sistemelor CIM și auditului intern în cadrul entităților publice;
- ☞ răspunderea managerială slab dezvoltată și lipsa de angajament față de implementarea conceptului;
- ☞ coordonarea internă insuficientă a implementării și dezvoltării CIM în cadrul entităților publice;
- ☞ resurse de personal limitate atât pe partea pilonilor de CIM și audit intern, cât și pe partea de armonizare centralizată;
- ☞ SAI, subdimensionate, care nu au capacitatea asigurării conformării cu standardele profesionale, fapt care le face vulnerabile în raport cu așteptările părților interesate;
- ☞ capacități insuficiente, necesare instruirii părților relevante, armonizării cadrului legislativ, promovării și evaluării sistemului CFPI;
- ☞ instabilitatea politică, constrângerile și inconsecvența deciziilor politice aferente domeniului CFPI și / sau domeniilor tangențiale.

Așa după cum a fost menționat și în cadrul raportărilor anterioare, pentru a depăși lacunele din sistemul CFPI este imperativ necesară asumarea angajamentului, precum și conjugarea eforturilor tuturor părților interesate, începând de la angajați, auditori interni, coordonatori CIM, manageri operaționali, finalizând cu cel mai înalt nivel de conducere, inclusiv cel politic.

În acest sens, se consideră relevantă întreprinderea, în perioada imediat următoare, a acțiunilor și pașilor concreți, care vor contribui la consolidarea sistemelor de CIM, precum și a funcției de audit intern, inclusiv:

Ministerul Finanțelor

În calitate de autoritate responsabilă de politicile în domeniul CFPI, precum și de armonizarea centralizată a acestuia, Ministerul Finanțelor va rămâne în continuare fidel

angajamentelor de reformă, concentrând eforturile în perioada imediat următoare, pe următoarele acțiuni:

- ☞ punerea în aplicare a noului mecanism de certificare a auditorilor interni, inclusiv digitalizarea examenelor de evaluare a competențelor profesionale, în vederea minimizării implicării factorului uman în proces;
- ☞ elaborarea și promovarea criteriilor de dimensionare a SAI, care să răspundă necesităților concrete și să răspundă principiului de cost-eficiență a activității de audit intern;
- ☞ reglementarea activității de audit intern prin asociere și pe bază de contract, în vederea oferirii posibilității de acoperire cu servicii de audit intern a unui număr mai mare de entități publice;
- ☞ revizuirea metodologiei de audit intern în sectorul public, astfel încât să se asigure facilitarea implementării acesteia în practica de audit;
- ☞ digitalizarea procesului de raportare a sistemului de CIM, precum și a activității de audit intern în sectorul public;
- ☞ punerea în aplicare a mecanismului de evaluare externă a activității de audit intern în sectorul public;
- ☞ pregătirea și ghidarea misiunilor de audit intern transversale / orizontale, pe subiecte de interes național;
- ☞ intensificarea activităților de conștientizare, mediatizare, precum și dezvoltare a capacităților părților interesate în domeniul CIM și auditului intern;
- ☞ consolidarea capacităților instituționale și profesionale ale subdiviziunii responsabile de politicile în domeniul CFPI, în vederea realizării tuturor atribuțiilor stabilite prin cadrul de reglementare.

Ministerele, CNAM și organele APL II

Autoritățile respective vor asigura întreprinderea măsurilor ce se impun în vederea alinierii numărului unităților de personal din cadrul subdiviziunilor de audit intern la cerințele art.19, alin.(1¹) din Legea nr.229/2010 privind CFPI.

Managerii tuturor entităților publice

În conformitate cu prevederile Legii nr.229/2010 privind CFPI, managerii entităților, în calitate de primi responsabili pentru implementarea/dezvoltarea sistemelor de CIM în cadrul entităților pe care le gestionează, trebuie să asigure:

- ☞ analiza detaliată și exhaustivă a rezultatelor autoevaluării sistemelor de CIM, precum și întreprinderea măsurilor concrete, orientate spre înlăturarea lacunelor identificate și valorificarea în continuare a aspectelor forte existente;
- ☞ numirea responsabililor de coordonarea procesului de implementare / dezvoltare a sistemului CIM în cadrul entităților publice, care sunt capabili să asigure suport atât

personalului, cât și managerilor, constituind și o punte de legătură între entitatea publică și Ministerul Finanțelor;

- ☞ dezvoltarea profesională continuă a angajaților și fortificarea capacităților acestora, punând un accent mai mare pe asigurarea continuității și sustenabilității activității;
- ☞ condițiile necesare realizării activității de audit intern în conformitate cu standardele profesionale, precum și nivelul optim de independență a acesteia.

Auditorii interni din sectorul public

În calitate de cea de a treia linie de apărare în cadrul entităților publice, auditorii urmează să continue alinierea activității desfășurate la prevederile standardelor profesionale, astfel încât să sporească valoarea adăugată adusă, precum și nivelul de credibilitate față de cei interesați în activitatea de audit intern.

În acest sens, auditorii interni trebuie să depună toate eforturile pentru a asigura în continuare:

- ☞ dezvoltarea competențelor profesionale, valorificând diverse forme de instruire, inclusiv învățarea individuală;
- ☞ respectarea principiilor fundamentale și a normelor de conduită, prevăzute de Codul etic al auditorului intern;
- ☞ elaborarea și punerea în aplicare a Programului de asigurare și îmbunătățire a calității activității de audit intern, precum și a altor instrumente necesare realizării activității de audit intern, în condiții de eficiență;
- ☞ planificarea activității de audit intern, utilizând abordarea bazată pe analiza riscurilor, concentrând atenția inclusiv asupra probabilităților de erori semnificative, fraudă și alte expuneri la riscuri;
- ☞ asigurarea trasabilității misiunii de audit intern, începând cu riscurile identificate și obiectivele misiunii de audit intern stabilite, continuând cu programul de testare și finalizând cu testele efectuate și constatările formulate;
- ☞ documentarea adecvată și raportarea conformă a rezultatelor misiunilor de audit intern, precum și a activității de audit intern în întregime;
- ☞ stabilirea unor strategii clare și eficiente de comunicare cu toate părțile interesate, promovând profesia de auditor intern și beneficiile aduse de aceasta;
- ☞ raportarea informației veridice și complete către Ministerul Finanțelor.

Cancelaria de Stat și secretarii generali ai ministerelor

Având în vedere faptul că, reforma care vizează domeniul CFPI, reprezintă un angajament al Republicii Moldova în contextul Acordului de Asociere RM-UE, acțiunile întreprinse pe acest segment ar trebui să intre în vizorul conducerii de nivel înalt, asigurând o monitorizare sistematică a acestora.

În contextul respectiv, recomandăm examinarea oportunității utilizării în calitate de mecanism, introducerea raportării și monitorizării implementării acțiunilor enumerate supra în cadrul ședințelor secretarilor generali ai ministerelor.

În aceeași ordine de idei, reieșind din prevederile art.13 al Legii nr.98/2012 privind administrația publică centrală de specialitate, precum și în vederea asigurării continuității și sustenabilității activităților de implementare / dezvoltare a sistemelor de CIM în cadrul ministerelor, se recomandă atribuirea responsabilității, autorității și răspunderii aferente acestui proces către secretarii generali ai ministerelor.

6. Anexe

Informația generală a conformității cu SNCI în dinamică

SNCI	Dinamica	Nivel de conformitate					
		APC			APL II		
		Conform	Parțial conform	Neconform	Conform	Parțial conform	Neconform
<i>Mediul de control</i>							
Etica și integritatea	2018	16	4	-	28	5	-
	2019	18	4	-	15	15	-
Funcții, atribuții și sarcini	2018	16	4	-	27	6	-
	2019	20	2	-	28	2	-
Angajamentul față de competență	2018	12	8	-	27	6	-
	2019	15	7	-	17	13	-
Abordarea și stilul de operare al conducerii	2018	16	4	-	29	4	-
	2019	16	6	-	24	6	-
Structura organizațională	2018	19	1	-	31	2	-
	2019	18	4	-	29	1	-
Împuterniciri delegate	2018	12	8	-	28	5	-
	2019	10	12	-	19	10	1
<i>Managementul performanțelor și al riscurilor</i>							
Stabilirea obiectivelor	2018	15	5	-	30	3	-
	2019	16	6	-	22	8	-
Planificarea, monitorizarea și raportarea privind performanțele	2018	14	6	-	26	7	-
	2019	11	11	-	13	16	1
Managementul riscurilor	2018	8	12	-	2	25	5
	2019	8	14	-	2	22	6
<i>Activitățile de control</i>							
Tipurile activităților de control	2018	13	7	-	19	13	-
	2019	13	9	-	20	10	-
Documentarea proceselor	2018	8	12	-	9	15	7
	2019	5	16	1	7	19	4
Divizarea obligațiilor și responsabilităților	2018	14	6	-	23	9	1
	2019	10	12	-	13	17	-
<i>Informația și comunicarea</i>							
Informația	2018	17	3	-	28	5	-
	2019	18	4	-	23	6	-
Comunicarea	2018	15	5	-	24	9	-
	2019	14	8	-	17	12	-
<i>Monitorizarea</i>							
Monitorizarea continuă	2018	11	9	-	10	22	-
	2019	10	12	-	7	22	1
<i>Patrimoniu, finanțe și tehnologii informaționale</i>							
Planificarea și executarea bugetului	2018	13	7	-	32	1	-
	2019	12	10	-	22	8	-
Evidența contabilă și patrimoniu	2018	18	2	-	29	4	-
	2019	16	6	-	27	3	-
Achiziții publice și executarea contractelor	2018	12	7	-	15	17	-
	2019	10	12	-	15	15	-
Salarizarea	2018	17	2	-	28	5	-
	2019	18	4	-	22	8	-
Tehnologii informaționale	2018	13	6	-	18	13	1
	2019	13	9	-	12	17	1

Conformitatea organelor APC cu prevederile SNCI

Anexa B

Entitate APC vs SNCI	SNCI 1	SNCI 2	SNCI 3	SNCI 4	SNCI 5	SNCI 6	SNCI 7	SNCI 8	SNCI 9	SNCI 10	SNCI 11	SNCI 12	SNCI 13	SNCI 14	SNCI 15	Buget	Contabilitate	Achiziții Pu	Salarizarea	TI	Total Implementate	Conformitate Raport	Declarație
Ministere																							
Ministerul Economiei și Infrastructurii	P	I	I	I	I	P	I	I	P	I	P	P	I	P	P	P	I	I	P	I	11	Partial	Partial
Ministerul Justiției	P	I	I	I	I	P	P	I	P	I	P	P	P	P	P	P	I	P	I	I	10	Partial	Partial
Ministerul Afacerilor Interne	I	P	P	P	P	P	I	P	P	P	P	I	I	I	P	I	I	I	I	I	9	Partial	Partial
Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene	I	I	I	I	I	I	I	I	P	I	P	I	I	I	P	I	I	I	I	I	16	Partial	Conform
Ministerul Apărării	I	I	I	I	I	I	I	I	P	I	P	P	I	P	P	I	P	P	I	I	13	Partial	Conform
Ministerul Agriculturii Dezvoltării Regionale și Mediului	I	I	P	I	P	I	I	I	P	P	P	I	I	I	I	I	I	I	P	P	13	Partial	Partial
Ministerul Educației, Culturii și Cercetării	P	I	P	P	I	P	I	P	P	P	P	I	I	I	P	I	P	P	I	I	9	Partial	Partial
Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale	I	I	I	P	I	P	P	P	P	I	P	P	I	I	P	I	P	P	I	I	10	Partial	Partial
Ministerul Finanțelor	I	I	I	P	I	P	I	I	P	I	P	I	I	P	I	P	I	P	I	P	12	Partial	Partial
Cancelaria de Stat	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	20	Conform	Conform
Autorități Administrative Centrale																							
Casa Națională de Asigurări Sociale	I	I	I	I	P	I	I	I	I	I	I	P	I	P	I	I	I	P	I	I	16	Partial	Partial
Compania Națională de Asigurări în Medicină	I	I	P	I	I	P	P	I	P	P	P	P	I	I	I	P	I	P	I	P	9	Partial	Partial
Agencia de Investiții	P	P	P	P	I	P	I	P	P	I	P	P	P	P	P	P	P	I	I	P	5	Partial	Partial
Agencia de Stat pentru Proprietatea Intelectuală	I	I	I	I	I	I	I	P	P	I	I	P	I	I	P	P	I	P	I	P	13	Partial	Partial
Agencia Medicamentului și Dispozitivelor Medicale	I	I	I	I	I	I	P	I	I	P	P	I	I	I	P	I	P	I	I	P	14	Partial	Partial
Agencia Națională pentru Cercetare și Dezvoltare	I	I	P	P	I	P	P	P	P	P	P	I	I	I	I	P	I	I	I	I	11	Partial	Partial
Agencia Națională pentru Siguranța Alimentelor	I	I	I	I	I	I	I	P	I	P	P	I	I	I	P	P	I	P	I	P	12	Partial	Partial
Agencia Proprietăți Publice	I	I	I	I	I	P	I	P	P	I	P	I	I	I	P	I	I	P	P	I	13	Partial	Partial
Agencia Relații Interetnice	I	I	P	I	I	P	I	I	P	I	I	P	I	I	I	P	I	P	I	P	13	Partial	Conform
Biroul Național de Statistică																							
Serviciul de Protecție și Pază de Stat																							
Agencia Servicii Publice	I	I	I	I	I	I	P	P	I	P	P	I	I	P	I	P	I	I	P	P	12	Partial	Partial
Agencia Națională Antidoping	I	I	I	I	P	P	I	P	I	I	P	P	P	P	I	P	I	P	I	P	10	Partial	Partial
Agencia Relații Funciare și Cadastru	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	20	Conform	Conform
Implementate	18	20	15	16	18	10	16	11	8	13	5	10	18	14	10	12	16	10	18	13			
Parțial implementate	4	2	7	6	4	12	6	11	14	9	16	12	4	8	12	10	6	12	4	9			

I - implementat
P - parțial implementat
N - neimplementat
FR - fără răspuns

Conformitatea organelor APL II cu prevederile SNCI

Anexa C

Entitate APC vs SNCI	SNCI 1	SNCI 2	SNCI 3	SNCI 4	SNCI 5	SNCI 6	SNCI 7	SNCI 8	SNCI 9	SNCI 10	SNCI 11	SNCI 12	SNCI 13	SNCI 14	SNCI 15	Buget	Contabilitate	Achiziții Pu	Salarizarea	TI	Total Implementate	Conformitate Raport	Declarație	
Primăria mun. Chișinău	I	P	I	I	I	I	I	P	P	I	P	I	I	P	I	P	I	I	I	P	13	Parțial	Parțial	
Primăria mun. Bălți	P	P	I	I	P	I	I	P	P	P	I	I	I	P	I	I	I	I	I	P	12	Parțial	Parțial	
UTA Găgăuz Yeri	P	I	P	P	I	I	I	I	I	I	P	I	I	I	P	P	I	I	I	I	14	Parțial	Parțial	
CR Anenii Noi	P	I	I	I	I	I	I	I	N	I	P	I	I	I	P	I	I	P	I	P	14	Parțial	Parțial	
CR Basarabeasca	I	I	P	I	I	I	I	I	P	I	N	P	P	I	P	I	I	P	I	I	11	Parțial	Parțial	
CR Briceni	P	I	P	I	I	I	I	I	P	P	P	I	I	I	P	I	I	I	I	P	13	Parțial	conform	
CR Cahul	P	I	I	P	I	P	I	P	P	I	N	P	P	P	P	I	I	P	P	N	7	Parțial	conform	
CR Cantemir	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	P	I	I	I	P	I	I	I	I	I	18	Parțial	Parțial	
CR Călărași	P	I	I	I	I	I	I	I	N	I	N	I	I	I	P	I	I	I	I	I	16	Parțial	Parțial	
CR Căușeni	I	I	I	I	I	I	I	I	P	I	P	P	I	I	P	I	I	I	I	P	15	Parțial	Parțial	
CR Cimișlia																								
CR Criuleni	I	I	I	I	I	I	I	P	P	N	P	I	P	I	P	I	I	P	I	I		Parțial	Parțial	
CR Dondușeni	I	I	P	I	I	P	I	P	P	I	P	P	I	I	P	I	I	P	P	P	10	Parțial	conform	
CR Drochia	P	I	I	I	I	N	P	N	N	I	P	P	I	P	P	P	I	P	I	I		Parțial	Parțial	
CR Dubăsari	P	I	P	I	I	P	P	P	N	P	P	P	I	P	P	I	I	I	P	P	7	Parțial	Parțial	
CR Edineț	I	I	I	I	I	I	I	I	P	I	P	P	I	I	N	I	I	P	I	I	15	Parțial	Parțial	
CR Fălești																								
CR Florești	P	I	P	I	I	P	I	P	P	P	P	P	I	P	P	I	I	I	I	P	9	Parțial	Parțial	
CR Glodeni	P	I	P	I	I	I	I	I	P	I	I	I	I	I	I	I	I	I	P	I	16	Parțial	conform	
CR Hîncești																								
CR Ialoveni																								
CR Leova	I	I	I	I	I	I	I	I	P	I	P	I	I	I	I	I	I	I	I	P	17	Parțial	Parțial	
CR Nisporeni	I	I	I	I	I	P	P	P	P	I	P	P	I	I	P	P	P	P	I	P	9	Parțial	conform	
CR Ocnita	I	I	I	I	I	P	P	P	P	P	P	I	P	P	P	P	I	I	I	P	9	Parțial	Parțial	
CR Orhei	P	I	P	P	I	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	I	P	3	Parțial	Parțial
CR Rezina																								
CR Rîșcani	P	I	P	P	I	P	I	P	N	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	3	Parțial	Parțial	
CR Sîngerei	I	I	I	I	I	I	P	I	P	I	P	I	I	I	I	I	I	I	I	I	18	Parțial	Parțial	
CR Soroca	I	I	P	P	I	P	P	P	P	P	N	I	P	P	P	I	I	P	P	P	6	Parțial	conform	
CR Șoldănești	I	I	I	I	I	I	I	I	P	I	P	P	I	P	P	I	I	P	P	P	12	Parțial	Parțial	
CR Ștefan Vodă	I	I	P	I	I	I	I	I	P	I	I	I	I	I	P	I	I	P	I	P	15	Parțial	conform	
CR Strășeni	P	I	P	I	I	I	I	P	P	I	P	P	I	I	P	I	I	P	I	I	12	Parțial	Parțial	
CR Taraclia	I	I	I	I	I	I	I	P	P	I	I	P	I	I	P	P	I	I	I	I	15	Parțial	Parțial	
CR Telenești	P	I	P	P	I	I	P	P	P	P	P	P	P	P	P	I	I	P	P	P	6	Parțial	Parțial	
CR Ungheni	P	I	I	I	I	P	I	P	P	I	I	P	I	I	I	I	I	I	I	I	15	Parțial	Parțial	
Implementate	15	28	17	24	29	19	22	13	2	20	7	13	23	17	6	22	27	15	22	12				
Parțial implementate	15	2	13	6	1	10	8	16	22	10	19	17	7	13	23	8	3	15	8	17				
Neimplementate	0	0	0	0	0	1	0	1	6	0	4	0	0	0	1	0	0	0	0	1				

I - implementat
P - parțial implementat
N - neimplementat
FR - fără răspuns

Lista entităților publice pentru care a fost declarat sistem CIM neconform

<i>În subordinea MEI</i>	
- Agenția pentru Supraveghere Tehnică	- UIP Ameliorarea Competitivității
- Institutul Național de Metrologie	- Agenția Navală
- Institutul Național de Standardizare	- Organizația pentru Dezvoltarea Sectorului Întreprinderilor Mici și Mijlocii
- Administrația de Stat a Drumurilor	
<i>În subordinea MADRM</i>	
- ADR Nord	- IP Institutul de Cercetare pentru culturile de câmp Selecția
- UIP de Construcție a Locuințelor pentru Păturile Socialmente Vulnerabile	- Unitatea Consolidată pentru Implementarea și Monitorizarea Proiectelor în domeniul Agriculturii, finanțate de Banca Mondială
- Colegiul Agroindustrial Ungheni	

**Informație privind urmărirea recomandărilor de audit intern
pe parcursul anului 2019**

<i>Grupa de EP</i>	<i>Nr. recoman- dărilor oferite</i>	<i>Nr. recoman- dărilor care nu au fost acceptate</i>	<i>Nr. recoman- dărilor urmărite</i>	<i>din care</i>			
				<i>implementate în termen</i>	<i>implementate cu depășirea termenului de realizare</i>	<i>implementate parțial</i>	<i>neimplemen- tate</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>
<i>Autorități și instituții publice subordonate Guvernului</i>							
Ministere	180	0	145	78	11	41	54
Alte autorități și instituții publice subordonate Guvernului	575	0	648	435	15	101	35
Entități publice subordonate APC, inclusiv la autogestiune	1100	59	996	652	56	190	219
<i>Organe APL</i>							
APL de nivelul doi	379	99	421	181	115	80	51
APL de nivelul întâi	0	0	0	0	0	0	0
TOTAL	2234	158	2210	1346	197	412	359

Sumarul autoevaluării activității de audit intern

Nr.	Instituția	SNAI 1000	SNAI 1100	SNAI 1200	SNAI 1300	SNAI 2000	SNAI 2100	SNAI 2200	SNAI 2300	SNAI 2400	SNAI 2500	SNAI 2600	Gradul de conformitate	Nivel de conformitate
1	MF	100%	100%	96,70%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	99,6	DC
2	MAEIE	100%	90%	83%	50%	75%	83%	75%	89%	79%	78%	0	81	GC
3	MAI	100%	100%	87%	67%	97%	94%	89%	83%	80%	100%	100%	89	GC
4	MADRM	100%	83,33%	73,33%	29,17%	75,76%	94,44%	92,60%	88,89%	86,67%	83,33%	100%	80,08	GC
5	MEI	71,43%	86,66%	96,66%	45,83%	66,66%	83,33%	81,48%	83,33%	96,66%	66,66%	66,66%	78,86	GC
6	MECC	81%	86%	100%	33%	27%	55%	37%	66%	50%	41%	33%	60,16	PC
7	Cancelaria de stat	100%	100%	100%	100%	100%	83,3	100%	100%	100%	100%	100%	98,5	DC
8	AGEPI	86%	88%	97%	50%	55%	89%	100%	94%	100%	100%	100%	83	GC
9	ANSA	85,71%	100%	100%	79,16%	100%	100%	100%	100%	90%	100%	100%	95,52	DC
10	CNAS	100%	100%	100%	100%	97%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	99,5	DC
11	CNAM	83,33%	92,59%	90%	76,19%	84,85%	88,89%	87,50%	88,89%	96,30%	100%	100%	88,74	GC
12	ARI													
13	PMC	100%	96%	97%	100%	94%	94%	100%	100%	96%	100%	100%	96	DC
14	PM Bălți	95,23%	96,66%	90%	83%	94%	94%	100%	100%	96%	100%	100%	94,71	GC
15	CR Cahul	100%	96,70%	52%	0	70%	55,60%	69,70%	59,30%	69,20%	66,70%	0	62,5	PC
16	CR Căușeni	90,47%	90%	80%	91,66%	87,87%	83,33%	88,88%	83,33%	90%	100%	100%	88,21	GC
17	CR Dondușeni													
18	CR Glodeni	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	83%	100%	99,18	DC
19	CR Ocnița	85%	90%	77%	91%	82%	88%	88%	94%	80%	92%	67%	86	GC
20	CR Orhei	95%	81%	74%	0	61%	72%	89%	50%	80%	75%	100%	66,66	PC
21	Direcția generală educație Foresti	86%	80%	57%	79%	70%	39%	89%	83%	73%	100%	100%	77,8	GC
22	CR Singerei	71%	77%	87%	87%	73%	83%	96%	78%	100%	100%	100%	85	GC
23	CR Ungheni	95%	81%	78%	0	61%	78%	89%	50%	93%	75%	100%	69	PC
24	SFS	100%	93,34%	96,67%	100%	93,94%	100%	100%	100%	96,67%	100%	100%	97,56	DC
25	SV	100%	90%	93,30%	100%	90%	100%	88,80%	100%	100%	100%	100%	98	DC
26	Ag. Moldsilva	100%	86%	83%	88%	82%	83%	88%	89%	93%	92%	83%	88	GC
27	ANP													
28	IPM	100%	100%	94%	96%	97%	95%	97%	100%	100%	92%	100%	97,15	DC
29	ARM	100%	70%	70%	54%	69%	72%	74%	84%	100%	83%	100%	73,17	PC
30	USMF Testemițanu	100%	100%	90%	100%	96,97%	88,89%	96,30%	100%	96,67%	91,67%	100%	96,35	DC
31	ANOFM	100%	100%	87%	87%	94%	83%	100%	100%	93%	100%	100%	94	GC
32	IGPF	100%	100%	100%	100%	100%	88,90%	100%	100%	96,70%	100%	100%	98,78	DC
33	IGP													
34	AIPA	100%	96,60%	100%	100%	96,90%	88,90%	100%	94,40%	100%	100%	100%	98,3	DC
35	Ag. de administrare a instanțelor judecătorești													
36	ASP	100%	96,70%	93,30%	100%	93,90%	77,80%	85,20%	100%	96,70%	100%	100%	94,3	GC
37	IP "Apelurile de Urgență 112"	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	83,30%	96,60%	100%	100%	98,3	DC
38	STISC	100%	88,90%	90%	91,70%	87,90%	100%	100%	83,30%	100%	100%	0	93,5	GC
39	ANTA	95,20%	100%	90%	91,70%	87,90%	83,30%	96,30%	94,40%	96,70%	83,30%	100%	92,7	GC
40	STI al MAI	95%	78%	90%	71%	78%	100%	72%	88%	78%	83%	100%	83	GC
41	AEE	100%	100%	100%	83,30%	84,80%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	96,34	DC
42	IMSP SC Psihiatrie	100%	88,90%	86,70%	87,50%	75,70%	72,20%	81,50%	83,30%	83,30%	83,30%	0	84,2	GC
43	IMSP IMU	100%	90%	100%	100%	93,93%	83,33%	88,88%	100%	80%	100%	100%	93,08	GC
44	IMSP SCR Moșneaga	100%	93%	100%	100%	94%	83%	89%	100%	90%	75%	67%	93	GC
45	IMSP IMȘiC	100%	93,33%	96,67%	100%	96,97%	94,44%	100%	88,89%	100%	100%	100%	97,15	DC
46	IMSP SCSBalti	100%	100%	96,70%	100%	97%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	99,2	DC
47	IMSP CRDM	100%	93,33%	93,33%	95,83%	87,87%	88,88%	96,29%	77,77%	96,66%	91,66%	100%	92,68	GC
48	IMSP SCTO	100%	100%	87%	96%	91%	72%	96%	89%	97%	92%	100%	93	GC
49	IMSP IO	95,24%	86,67%	83,33%	87,50%	75,76%	94,44%	81,48%	85,18%	90%	83,33%	66,67%	87,24	GC
50	IMSP SCBalti	100%	100%	96,70%	100%	97%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	99,2	DC
51	IMSP SCM Fizio	72%	70%	80%	9%	55%	43%	60%	56%	60%	50%	67%	56,91	PC

17-DC
23-GC
6-PC
5-NU AU COMPLETAT

Indicatorii de performanță a SAI din cadrul ministerelor și altor APC

Indicatori	Ministerul Finanțelor	MAEIE	MAI	MADRM	MEI	MECC	Cancelaria de Stat	AGEPI	ANSA	CNAS	CNAM	ARI	ASP	STISC
Entități														
Gradul de realizare a Planului anual	100%	90%	100%	20%	80%	80%	100%	-	40%	100%	100%	-	85%	90%
Nivelul de satisfacere de către subdiviziunea de audit intern a solicitărilor de consiliere	100%	100%	100%	100%	100%	100	95%	100%	80%	100%	100%	-	100%	100%
Nivelul de utilizare a resurselor pentru misiuni ad-hoc	35,50%	100%	100%	-	50%	76,80%	-	100%	80 om/zile	90%	-	-	100%	90%
Ponderea misiunilor de audit intern realizate în termenele stabilite	100%	90%	100%	-	75%	0,14%	95%	100%	100%	100%	100%	-	76%	100%
Nivelul de utilizare a resurselor pentru activitatea directă de audit	84%	90%	100%	-	57%	77%	95%	35%	100%	78,5%	78%	-	92%	75%
Nivelul de satisfacție al unităților auditate pentru serviciile de audit oferite	90%	81%	-	-	-	-	75%	-	-	98%	90,5%	-	85%	93%

Indicatorii de performanță a SAI din cadrul APL

Indicatori	PMC	PMB	CR Cahul	CR Căușeni	CR Dondușeni	CR Glodeni	CR Ocnîța	CR Orhei	Direcția generală educație Florești	CR Sîngerei	CR Ungheni
Entități											
Gradul de realizare a Planului anual	100%	80%	100%	100%	51%	100%	100%	67%	100%	100%	100%
Nivelul de satisfacere de către subdiviziunea de audit intern a solicitărilor de consiliere	100%	90%	80%	100%	91%	100%	90%	20%	-	100%	100%
Nivelul de utilizare a resurselor pentru misiuni ad-hoc	200%	-	-	100%	-	100%	100%	33%	66,7%	-	75%
Ponderea misiunilor de audit intern realizate în termenele stabilite	67%	50%	-	92%	57%	100%	100%	67%	100%	100%	87,92%
Nivelul de utilizare a resurselor pentru activitatea directă de audit	80,2%	70%	87,6%	87%	82%	100%	80%	55%	81,6%	64%	100%
Nivelul de satisfacție al unităților auditate pentru serviciile de audit oferite	97%	80%	85,9%	92,66%	60%	100%	88%	-	4,25%	99%	100%

Indicatorii de performanță a SAI din cadrul altor EP

Indicatori / Entități	SFS	SV	Ag. Moldsilva	ANP	IPM	ARM	ANOFM	IGPF	IGP	AIPA	"Ag. de administrare a instanțelor judecătorești"	"IP ”Apelurile de Urgență 112”"	ANTA	STI al MAI	AEE
Gradul de realizare a Planului anual	99,73%	77,7%	85%	-	95%	30%	100%	85%	75%	100%	80%	90%	95%	95%	100%
Nivelul de satisfacere de către subdiviziunea de audit intern a solicitărilor de consiliere	100%	100%	90%	-	100%	-	100%	5%	100%	100%	30%	30%	100%	-	100%
Nivelul de utilizare a resurselor pentru misiuni ad-hoc	21%	-	-	-	38,89%	80%	-	25%	90%	100%	30%	-	100%	-	-
Ponderele misiunilor de audit intern realizate în termenele stabilite	100%	-	25%	-	77,72%	30%	100%	75%	30%	100%	60%	90%	100%	95%	100%
Nivelul de utilizare a resurselor pentru activitatea directă de audit	81,4%	90%	85%	33%	79,23%	50%	82%	95%	85%	70%	60%	80%	95%	-	50%
Nivelul de satisfacție al unităților auditate pentru serviciile de audit oferite	94,65%	95,6%	90%	-	90%	50%	90%	91%	-	98%	80%	100%	90%	-	100%

Indicatorii de performanță a SAI din cadrul IMSP

Indicatori Entități	USMF Testemițanu	IMSP SC Psihiatrie	IMSP SCR Moșneaga	IMSP IMU	IMSP IMȘIC	IMSP SCSBalti	IMSP CRDM	IMSP SCTO	IMSP IO	IMSP SCBalti	IMSP SCMFțizio
Gradul de realizare a Planului anual	100%	94%	100%	85%	97,17%	96,8%	95,15%	100%	80%	96,8%	79,1%
Nivelul de satisfacere de către subdiviziunea de audit intern a solicitărilor de consiliere	100%	100%	100%	100%	100%	95,4%	-	100%	100%	95,4%	100%
Nivelul de utilizare a resurselor pentru misiuni ad-hoc	120%	100%	100%	100%	-	86,7%	-	-	-	86,7%	-
Ponderea misiunilor de audit intern realizate în termenele stabilite	100%	100%	100%	66%	100%	88,89%	100%	100%	50%	88,89%	66,7%
Nivelul de utilizare a resurselor pentru activitatea directă de audit	73%	74,8%	75%	100%	75,78%	98,2%	75,72%	86%	100%	98,2%	77%
Nivelul de satisfacție al unităților auditate pentru serviciile de audit oferite	98%	95%	100%	96%	100%	98%	98%	95%	-	98%	-